

Yhdistymisen aika

RIKOSSEURAAMUSALAN
VUOSIKERTOMUS | 2009

RISE

RIKOSSEURAAMUSLAITOS
BROTTSPÅFÖLJD SMYNDIGHETEN

RIKOSSEURAAMUSALAN VUOSIKERTOMUS 2009

Rikosseuraamuslaitos syntyi – Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos historiaan	1
Tavoitteena turvallisuuden lisääminen	1
Organisaatio	1
Keskuspaikkoina Helsinki, Tampere ja Kuopio.....	2
Uusi logo – polku vapauteen.....	2
Rikosseuraamusalueet.....	3
Johdon katsaus	4
Uuteen Rikosseuraamuslaitokseen – kohti avoimempaa ja turvallisempaa täytäntöönpanoa.....	4
Ledningens översikt	5
Den nya Brottsförhållingsmyndigheten – mot öppnare och tryggare verkställighet.....	5
RIKOSOIKEUDELLISET SEURAAMUKSET	7
Vajaat 15 400 tuomiota.....	8
Vaiheittain kohti vapautta.....	8
Lykkäyshakemusten määrä laski	8
Täytäntöönpanoja siirrettiin pääasiassa Pohjoismaihin ja Viroon.....	8
Oikeudellinen valvonta	9
VANKEINHOITO	11
Vankiluvun lasku jatkui	12
Lakkautuksia ja laajennustöitä.....	12
Vankiloiden turvallisuuteen panostetaan	14
Vankiloiden toiminnot tukevat rikoksetonta elämäntapaa	15
Vankiloissa voi myös opiskella.....	17
Vangeilla paljon terveysongelmia.....	18
YHDYSKUNTASEURAAMUKSET	19
Rangaistukset vapaudessa	20
Lakimuutoksia valmisteilla.....	21
Sähköinen valvontarangaistus koevapauden rinnalle	21
HENKILÖSTÖ JA TALOUS	23
Säästöjä syntyi, tuottavuus parani.....	24
Henkilöstön määrä laskenut	25
Työvoiman saatavuus tulevaisuuden haaste	28
Kansainvälinen kehittämistyö avaa uusia näkökulmia.....	28
Tiukka taloustilanne jatkui.....	30
VANKEINHOIDON TILASTOJA 2009	34
SAMMANDRAG	39

TEKSTIT: Rikosseuraamuslaitoksen viestintä

SUUNNITTELU JA TOIMITUS: BBO

KUVAT: P. Kiirala, H. Rajjas, U. Vesander/Rise, A. Heinemann/Rise, T. Valkonen/Rise, V. Jäntti/Rise

PAINOPIIKKA: Erweko Painotuote Oy

Valmistettu Edixion-paperista, jolle on myönnetty
EU:n ympäristömerkki rek. nro FI/11/1.

Rikosseuraamuslaitos syntyi – Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos historiaan

Vuonna 2007 käynnistynyt rikosseuraamusalan mittaava kehittämishanke saatiin vuonna 2009 päätökseen. Kehittämistyön tuloksena Suomeen syntyi vuoden 2010 alusta uusi rikosseuraamusalan viranomainen, Rikosseuraamuslaitos, joka koostuu aiemmasta Rikosseuraamusvirastosta sekä sen alaisuudessa toimineista Kriminaalihuoltolaitoksesta ja Vankeinhoitolaitoksesta.

Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön ohjauksessa ja toteuttaa ministeriön linjausten mukaista kriminaalipolitiikkaa. Laitos vastaa vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta, ohjauksesta ja hallinnasta.

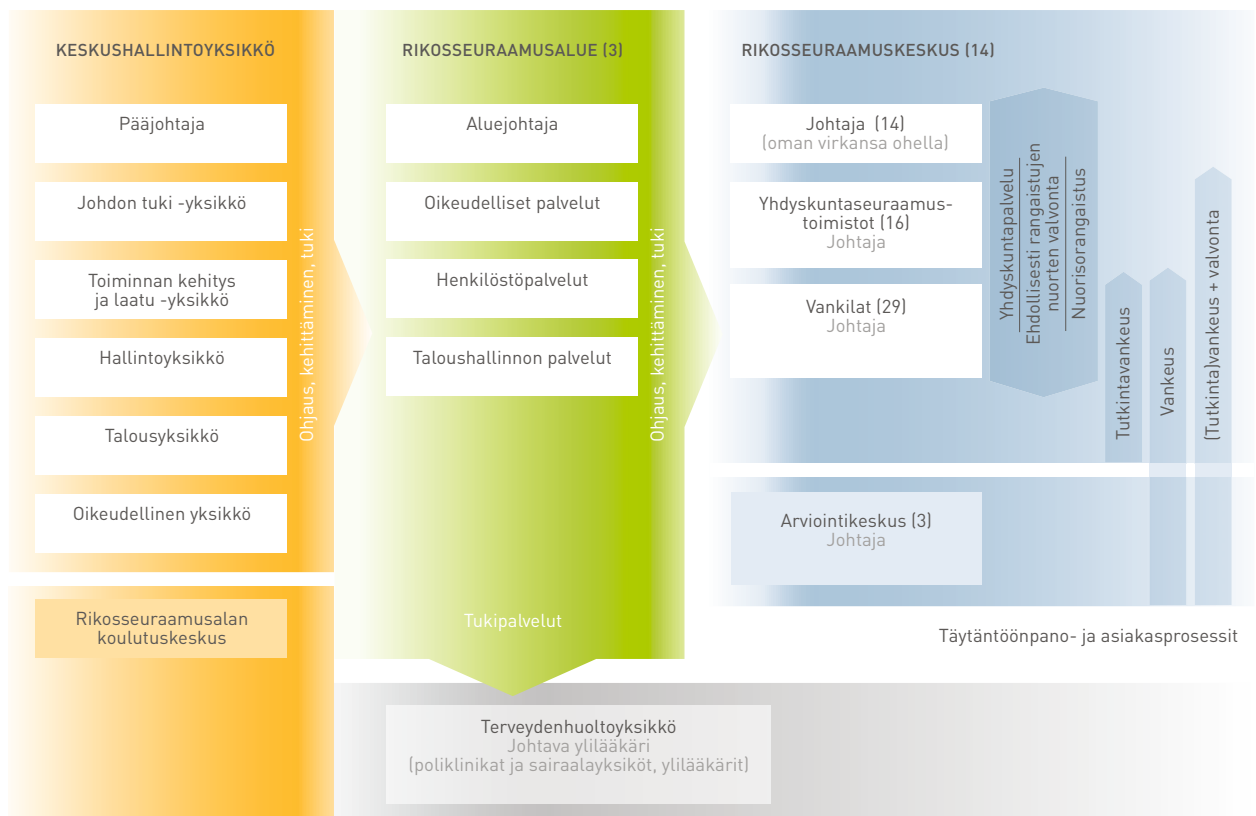
Organisaatiouudistuksella on haluttu luoda Suomeen yhtenäisesti toimiva rangaistusten täytäntöönpano-organisaatio, jossa vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano hoidetaan entistä tehokkaammin. Uudistuksessa on poistettu päällekkäistä hallintoa sekä yhtenäistetty toimintatapoja ja ohjausta.

Tavoitteena turvallisuuden lisääminen

Rikosseuraamuslaitos lisää yhteiskunnan turvallisuutta valvomalla ja tarpeen mukaan eristämällä rangaistukseen tuomittuja, mutta ennen kaikkea lisäämällä rangaistusta suorittavien valmiuksia elää rikoksetonta elämää rangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Toiminnan yhtenäistämällä pyritään turvaamaan tuomituille katkeamaton tuki niin vankeusaikana ja vapautteen siirryttäessä kuin yhdyskuntaseuraamuksia suoritettaessa. Yhdenmukaiset käytännöt ja tuomittujen yhdenvertainen kohtelu eri puolilla maata voidaan uuden organisaation myötä varmistaa aikaisempaa helpommin. Uudistus helpottaa myös toiminnan painopisteen siirtämistä vankeusrangaistuksista avoseuraamusten suuntaan.

Rikosseuraamuslaitoksen uusi organisaatio 1.1.2010

Keskuspaikkoina Helsinki, Tampere ja Kuopio

Uudistuksen jälkeen Suomi jakaantuu kolmeen rikosseuraamusalueeseen väestökehityksen ja vankimäärän mukaan. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen päätoimipaikka on Helsinki, Länsi-Suomen alueen Tampere ja Itä- ja Pohjois-Suomen alueen Kuopio. Laitoksen keskushallintoyksikkö sijaitsee Helsingissä ja terveydenhuoltoyksikön päätoimipaikka on Hämeenlinna. Rikosseuraamuslaitoksen tulosohejauksessa Vantaalla toimii Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK), joka huolehtii vartijoiden perustutkintokoulutuksesta ja koko alan henkilöstön täydennyskoulutuksesta.

Rikosseuraamuslaitoksen perusyksiköitä ovat yhdyskuntaseuraamustoimistot sekä avovankilat ja suljetut vankilat. Koko maassa on uudistuksen jälkeen yhteensä 16 yhdyskuntaseuraamustoimistoa sekä 29 vankilaa. Jokaisella rikosseuraamusalueella on oma arviointikeskus, johon lausuntotyö, tuomittujen arviointi ja sen perusteella tehtävä rangaistusajan suunnittelu on keskitetty. Hallinnolliset tukitoiminnot on keskitetty aluekeskuksiin.

Tavoitteena on, että vangit voidaan sijoittaa mahdollisimman lähelle kotipaikkaansa. Kullakin rikosseuraamusalueella on yhteensä noin 1 100 vankipaikkaa. Päivittäin toimeenpanossa olevien yhdyskuntaseuraamusten määrä vaihtelee alueilla 1 200:n ja 1 800:n välillä.

Uusi logo – polku vapauteen

Organisaatiouudistuksen yhteydessä Rikosseuraamuslaitos sai uuden logon. Logo kuvastaa Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tarkoitusta: polkua vapauteen.

Merkin symbolinen polku alkaa rikoksesta, jota kuvataan tummalla harmaalla. Sininen on rangaistuksen suorittamisen väri. Vihreä väri symboloi vapauttamisvaihetta, joka tukee kiinnittymistä yhteiskuntaan ja uuden elämän aloittamista. Polun päässä oleva keltainen muistuttaa tästä tavoitteesta.

Rikosseuraamuslaitoksesta käytettävässä RISE-lyhenneessä logotyypin vino I-kirjain symboloi ylös- ja eteenpäin suuntautuvaa liikettä ja kehitystä.

Rikosseuraamusalueet 1.1.2010

ETELÄ-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE

Helsingin rikosseuraamuskeskus

Helsingin vankila
Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto
Suomenlinnan vankila

Itä-Uudenmaan rikosseuraamuskeskus

Keravan vankila
Vantaan vankila
Vantaan yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Vantaa ja Porvoo)

Länsi-Uudenmaan rikosseuraamuskeskus

Jokelan vankila
Espoon yhdyskuntaseuraamustoimisto
Riihimäen vankila

ARVIINTIKESKUS

LÄNSI-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE

Hämeen rikosseuraamuskeskus

Hämeenlinnan vankila
Vanajan vankila (Vanaja ja Ojoinen)
Hämeenlinnan yhdyskuntaseuraamustoimisto
Lahden yhdyskuntaseuraamustoimisto

Pirkanmaan rikosseuraamuskeskus

Kylmäkosken vankila
Vilppulan vankila
Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto

Pohjanmaan rikosseuraamuskeskus

Vaasan vankila
Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Vaasa ja Seinäjoki)

Satakunnan rikosseuraamuskeskus

Satakunnan vankila (Köyliö ja Huittinen)
Porin yhdyskuntaseuraamustoimisto

Varsinais-Suomen rikosseuraamuskeskus

Turun vankila
Käyrän vankila
Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Turku ja Ahvenanmaa)

ARVIINTIKESKUS

ITÄ- JA POHJOIS-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE

Kaakkois-Suomen rikosseuraamuskeskus

Konnunsuon vankila
Haminan vankila
Kouvolan yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Kouvola ja Lappeenranta)
Mikkelin vankila
Mikkelin yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Mikkeli ja Savonlinna)
Sulkavan vankila

Keski-Suomen rikosseuraamuskeskus

Laukaan vankila
Naarajärven vankila
Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimisto

Pohjois-Savon rikosseuraamuskeskus

Kuopion vankila
Kuopion vapauttamisyksikkö (perusteilla)
Sukevan vankila
Kuopion yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Kuopio, Iisalmi ja Kajaani)

Pohjois-Karjalan rikosseuraamuskeskus

Pyhäselän vankila
Juuan vankila
Joensuun yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Joensuu ja Nurmes)

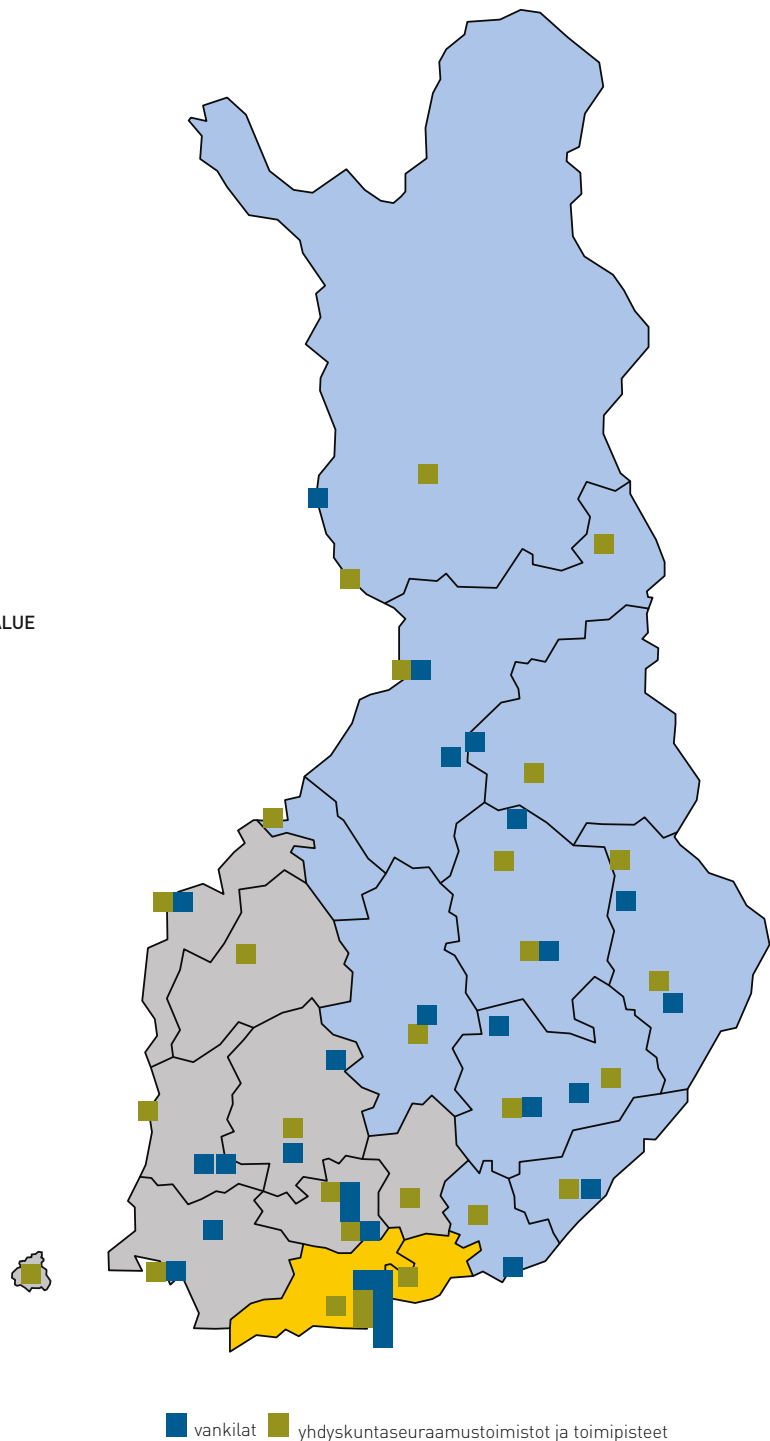
Pohjois-Pohjanmaan rikosseuraamuskeskus

Oulun vankila
Pelson vankila
Kestilän vankila
Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Oulu ja Kokkola)

Lapin rikosseuraamuskeskus

Ylitornion vankila
Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimisto
(Rovaniemi, Kemi ja Kuusamo)

ARVIINTIKESKUS

Uuteen Rikosseuraamuslaitokseen – kohti avoimempaa ja turvallisempaa täytäntöönpanoa

Vuoden 2009 aikana rikosseuraamusalan rakenteiden kehittämistyö saatiin tällä erää valmiiksi. Yli kaksi vuotta kestäneen RISE 2010 -hankkeen aikana luotiin sekä henkinen valmius että rakenteet uudelle organisaatiolle. Kriminaalihuoltolaitos, Vankeinhoitolaitos ja Rikosseuraamusvirasto siirtyivät historiaan vuoden päättyessä.

Uutta Rikosseuraamuslaitosta rakennettaessa pyrittiin löytämään yhteistä toimintakulttuuria ja kasvamaan yhteen. Organisaatioiden liittyessä toisiinsa yhteisen toimintakulttuurin luominen ei tapahdu hetkessä, mutta yhteisen rangaistusten täytäntöönpanotyön eteen on nyt tehty pohjatyö. Tästä on hyvä jatkaa.

Rakenteet tukemaan tavoitteiden saavuttamista

Päättyneen uudistuksen tavoitteena on ollut saada rikosseuraamusalalle rakenne, joka parhaiten toteuttaa vuonna 2006 voimaan tulleen niin sanottuun vankeuspakettiin sisältyvän lainsäädännön tavoitteita. Rangaistusten täytäntöönpanon tulee olla vaikuttavaa ja suunnitelmallista. Täytäntöönpanon aikana tulee tukea ja vahvistaa asioita, jotka lisäävät tuomitun valmiuksia rikoksettomaan elämään, ja puuttua ongelmiin, joilla tiedetään olevan selkeä yhteys rikosten tekemiseen.

Tehtävämme on myös tuottaa turvallisuutta yhteiskunnalle. Joissakin tapauksissa ja rajoitetun ajan se voi tapahtua tiukasti suljettuun vankilaan eristämällä. Eniten kuitenkin lisäämme yhteiskunnan turvallisuutta toimimalla niin, että rangaistuksensa suorittanut ei enää syyllisty uusiin rikoksiin. Tavoite ei ole helppo eikä ole realistista ajatella, että se kaikkien kohdalla onnistuisi. Moni kuitenkin onnistuu. Tiedämme esimerkiksi, että ensikertalaisista vangeista noin 60 prosenttia ei palaa uudelleen vankilaan.

Lainsäädäntöön ja hallituksen vahvistamaan kriminaalipolitiikkaan perustuvat strategiset linjauksemme tiivistyivät viime vuoden aikana ilmaisuun *kohti avoimempaa täytäntöönpanoa*. Linjauksiin sisältyvät edellä kuvattujen asioiden lisäksi pyrkimys yhdyskuntaseuraamusten ja avovankiloiden käytön lisäämiseen. Vankeuden osalta se merkitsee erään vankeuslain keskeisen periaatteen, hallitun ja vaiheittaisen vapauttamisen toteuttamista. Vangin siirtyminen suljetummasta avoimempaan laitokseen tapahtuu suunnitelmallisesti ja luottamukseen perustuen. Saavutettu luottamus puolestaan lisää vastuuta ja tukee ihmisen kasvua kohti rikoksetonta elämää.

Meneillään oleva siirtyminen kohti avoimempaa täytäntöönpanoa on myös siirtymistä kohti turvallisempaa täytäntöönpanoa.

Keskeiset tulostavoitteet saavutettiin

Sekä täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset että yhdyskuntaseuraamusten päivittäiset keskimäärät laskivat huomattavasti edelliseen vuoteen verrattuna. Myös vankien määrä laski ennakoitusti hieman, lähinnä sakkovankien määrän vähentyessä.

Painopisteen siirto suljetuista vankiloista avolaitoksiin näkyy avolaitosvankien päivittäisen keskimäärän selvänä nousuna. Rangaistusvangeista avolaitoksissa oli keskimäärin päivittäin 32 prosenttia.

Palvelukykyyn ja laatuun liittyvät tulostavoitteet toteutuivat suurelta osin. Lähtyön osuus vankeinhoito henkilöstön työajankäytöstä oli tavoitteen mukainen. Rangaistusvankien osallistuminen toimintaan parani hieman ja asetettu tavoite ylitettiin. Rangaistusajan suunnitelmia laadittiin ja vangit osallistuivat toiminta- ja päihdeohjelmiin edellisvuotta enemmän, joskaan

Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja Esa Vesterbacka.

tavoitteita ei aivan saavutettu. Myös toimeenpanossa olevista yhdyskuntaseuraamuksista rangaistusajan suunnitelma laadittiin lähes tavoitteen mukaisesti.

Vankiloiden turvallisuustilanne säilyi vakaana. Vankiloiden sisäinen väkivalta näyttää vähentyneen, ja poistumisluvalta palaamatta jääneiden osuus säilyi edellisen vuoden tasolla. Vaikka avolaitoksiin sijoitettiin edellistä vuotta huomattavasti suurempi määrä vankeja, laitosten säilytysvarmuus pysyi edelleen hyvänä. Koevapaudessa olleista 85 prosenttia suoritti koevapautensa loppuun.

Vuonna 2008 käynnistynyt johdon valmennusohjelma saatettiin loppuun. Valmennuksen avulla johto sai valmiuksia toteuttaa organisaatiomuutos hallitusti ja henkilöstön hyvinvointia tukien. Valmennuksessa käsiteltiin myös johtamisen vaikutusta henkilöstön työhyvinvointiin.

Viime vuoden aikana tehtiin myös paljon työtä Konnun suon lakkautettavan vankilan henkilöstön uudelleen sijoittamiseksi. Suurimmalle osalle onkin jo löytynyt uusi työpaikka joko Rikosseuraamuslaitoksen muista yksiköistä tai muilta työnantajilta. Yhteistyö esimerkiksi Lappeenrannan kaupungin kanssa on ollut erinomaista.

Yhdessä eteenpäin

Viime vuonna saatettiin yhteen rikosseuraamusalalla työskentelevät virastot. Vaikka meillä on hyvä ja ammattitaitoinen henkilökunta, emme voi – eikä ole tarkoituskaan – tehdä yhdyskuntaseuraamustyötä ja vankeinhoitoa yksin. Entistä enemmän etsimme kumppaneiksemme muita valtion ja kunnan viranomaisia, kolmannen sektorin toimijoita ja muita sidosryhmiä. Yhdessä voimme enemmän!

Esa Vesterbacka
Pääjohtaja

Den nya Brottspåföljdsmyndigheten – mot öppnare och tryggare verkställighet

Under 2009 kunde arbetet med att utveckla strukturerna i brottspåföljdssektorn för denna gång slutföras. Projektet RISE 2010 som pågick över två år skapade både den andliga kapaciteten och organisationsstrukturerna för en övergång till något nytt. Vid utgången av året gick kriminalvårdsväsendet, fångvårdsväsendet och Brottspåföljdsverket till historien. När den nya Brottspåföljdsmyndigheten byggdes upp gick vi in för att växa samman och utveckla en gemensam verksamhetskultur. När organisationer slås samman kan en sådan gemensam kultur inte omedelbart skapas. Men vi har nu utfört grundarbetet för en gemensam straffverkställighet. På det kan vi bygga vidare.

Strukturerna ska främja målen

Syftet med den genomförda reformen har varit att bygga upp en struktur i brottspåföljdssektorn som bäst kan främja att syftena med den lagstiftning som ingår i det s.k. fångpaketet ska nås. Straffverkställigheten ska vara effektiv och systematisk. Under verkställighetens gång ska vi gå in för att stödja och förstärka de faktorer som ökar den dömdes färdigheter att föra ett liv utan kriminalitet. Vi ska intervensera i de problem som vi vet är klart relaterade till kriminellt beteende.

Vår uppgift är också att bidra till ett tryggt samhälle. I några fall och under en begränsad tid kan det ske genom sträng isolering på slutna anstalter. Men bäst kan vi öka tryggheten i samhället genom att handla så att den som avtjänat sitt straff inte längre gör sig skyldig till nya brott. Ett sådant mål är inte lätt att nå. Det är inte heller realistiskt att tänka sig att det lyckas för alla. Men många lyckas. Vi vet exempelvis att ca 60 procent av de förstagångsintagna aldrig återvänder till fängelset.

Våra strategiska riktlinjer som grundar sig på lagstiftningen och regeringens kriminalpolitiska avgöranden kunde i fjol sammanfattas i uttrycket: mot öppnare verkställighet. Vid sidan av de nämnda faktorerna omfattar riktlinjerna också ambitionen att öka tillämpningen av samhällspåföljder och användningen av öppna anstalter. När det gäller fängelsestraff innebär det att en synnerligen viktig princip i fängelselagen, principen om kontrollerad och successiv frigivning, ska iakttas. Fångarnas övergång från slutna förhållanden till mera öppna ska ske systematiskt och grunda sig på förtroende. Det förtroende som skapats innebär å sin sida ökat ansvar och stödjer mänsklig tillväxt i riktning

mot ett liv utan kriminalitet. Den pågående övergången till en öppnare verkställighet innebär också övergång till en tryggare verkställighet.

De viktigaste resultatmålen kunde nås

Både antalet samhällspåföljder som skulle verkställas och det dagliga genomsnittet av samhällspåföljder sjönk avsevärt i jämförelse med föregående år. Också antalet fångar gick enligt förutsägelse ned något, främst på grund av det sjunkande antalet bötesfångar.

Att tyngdpunkten överfördes från slutna fängelser till öppna anstalter syntes i den klara ökningen av det dagliga medeltalet fångar på de öppna anstalterna. I genomsnitt 32 procent av de dömda fångarna var dagligen intagna på öppna anstalter.

De resultatmål som hänförde sig till tjänsteförmåga och kvalitet kunde till stor del uppnås. Andelen närarbete i den totala användningen av fångvårdspersonalens arbetstid överensstämde med det mål som ställts upp. De dömda fångarna deltog något mera i verksamheten, och det mål som ställts upp kunde överskridas. Planer för strafftiden gjordes upp, och fångarna deltog i åtgärdsprogram och program för missbrukare i högre grad än under föregående år, även om alla mål inte helt och hållet kunde nås. Också när det gällde samhällspåföljder som för tillfället verkställdes utarbetades planer för strafftiden nästan enligt målet.

Tryggheten i fängelserna förblev stabil. Det interna våldet i fängelserna ser ut att ha minskat, och andelen fångar som inte återvände från permissioner förblev på fjolårsnivån. Även om ett avsevärt större antal fångar jämfört med fjolåret placerades på öppna anstalter, förblev förvaringssäkerheten på anstalterna alltjämt

god. Totalt 85 procent av de fångar som befann sig i frihet på prov slutförde friheten på behörigt sätt.

Träningsprogrammet för ledningen som startade 2008 kunde slutföras. Med hjälp av träningen fick ledningen färdigheter att genomföra organisationsreformen på ett kontrollerat sätt, så att personalens välbefinnande på arbetsplatsen kunde stödjas. I träningen behandlades också hur ledningen kan påverka personalens välbefinnande på jobbet.

Under förra året gjordes också stora insatser för omplacering av personalen i det nedlagda fängelset i Konnunsuo. Ett nytt jobb har redan kunnat ordnas för merparten, antingen i Brottspåföljdsmyndighetens andra enheter eller hos andra arbetsgivare. Samarbetet med t.ex. Villmanstrands stad förlöpte utmärkt.

Tillsammans kan vi gå framåt

I fjol sammanslogs de ämbetsverk som arbetar i brottspåföljdssektorn. Trots att vi har en bra och yrkeskunnig personal kan vi inte utföra brottspåföljdsarbete och jobba med fångvård ensamma – och det är ju inte heller vår avsikt. Vi söker i allt större utsträckning samarbetspartner bland andra statliga och kommunala myndigheter, bland aktörer i den tredje sektorn och andra intressentgrupper. Tillsammans kan vi göra mera!

Esa Vesterbacka
Generaldirektör

RIKOSOIKEUDELLISET SEURAAMUKSET VUONNA 2009

Rikosoikeudelliset seuraamukset jaetaan vankeusrangaistuksiin ja vapaudessa suoritettavaan yhdyskuntaseuraamukseen.

Vuonna 2009 Rikosseuraamusviraston tuomiorekisteriin kirjattiin 15 379 tuomiota. Rangaistusajan tavoitteena on ohjata tuomittua kohti rikoksetonta elämää.

Rikosseuraamuslaitos työllistää yhteensä 3 160 työntekijää. Työntekijöistä noin 1 500 on valvontatehtävissä.

Vajaat 15 400 tuomiota

Rikosoikeudelliset seuraamukset jaetaan vankeusrangaistuksiin ja vapaudessa suoritettaviin yhdyskuntaseuraamuksiin. Rikosseuraamusalueilla vankilat vastaavat ehdottomien vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanosta. Lisäksi ne huolehtivat tutkintavankeuden toimeenpanosta.

Vapaudessa suoritettavien yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta vastaavat rikosseuraamusalueiden yhdyskuntaseuraamustoimistot, joiden yleisimmin toimeenpanema seuraamusmuoto on yhdyskuntapalvelu. Toimistot vastaavat myös ehdonalaisesti vapautuneiden valvonnasta sekä vapaudessa suoritettavien nuoria koskevien rangaistusten täytäntöönpanosta.

Vuonna 2009 Rikosseuraamusviraston (nyk. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö) tuomiorekisteriin kirjattiin kaikkiaan 15 379 tuomiota. Näistä 11 493 oli vankeustuomioita, 3 875 yhdyskuntapalvelutuomioita ja 10 nuorisorangaistuksia. Tuomiorekisterin luvuissa ovat mukana alioikeuksien vielä vailla lain voimaa olevat tuomiot.

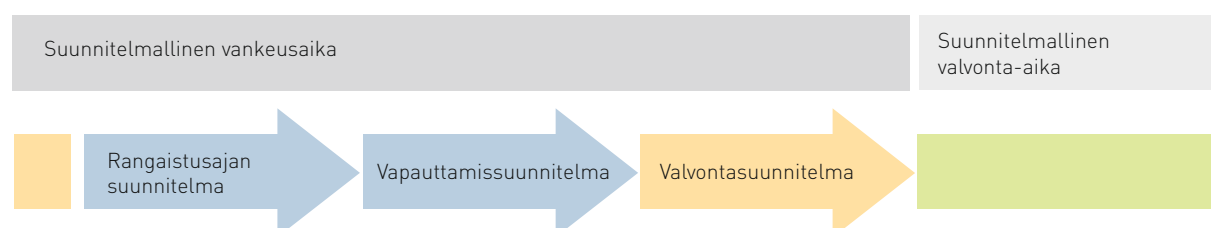
Rikosseuraamusviraston ylläpitämään, valvontaan määrättyjen ja ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rekisteriin kirjattiin 990 tuomiota.

Vaiheittain kohti vapautta

Seuraamusten täytäntöönpano on suunnitelmallinen, hallitusti etenevä prosessi. Vankeusrangaistusten kohdalla kolmivaiheinen prosessi alkaa vankilaan tulosta, jota seuraavat rangaistuksen suorittaminen sekä lopulta vapautuminen. Vapaudessa suoritettavat yhdyskuntaseuraamukset toimeenpannaan tuomitun kanssa laaditun suunnitelman mukaisesti.

Rangaistusaika pyritään suunnittelemaan niin, että tuomittu voi kehittää valmiuksiaan rikoksettomaan elämään. Kun tuomittu saa rangaistusaikaansa harjaannusta elämänhallintaa tukevista taidoista, on hänellä paremmat mahdollisuudet rangaistuksen suorittamiseen sijoittua osaksi yhteiskuntaa sen täysivaltaisena jäsenenä.

Rangaistusaika on suunnitelmallinen prosessi

Yksi vuonna 2006 voimaan tulleen vankeuslain perusajatuksia on vaiheittainen, hallittu vapauttaminen. Myös yhteiskunnan turvallisuuskäytännöllä puoltaa vapauttamista avolaitoksen ja valvotun koevapauden kautta. Tavoitteena on päästä kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää, jossa yhdyskuntaseuraamuksilla ja avolaitoksilla on nykyistä keskeisempi asema. Suljettua vankeutta käytetään vastaavasti nykyistä vähemmän. Tavoitteena on myös vähentää rikosten uusimisriskiä.

Avolaitosten käyttöä on tarkoitus lisätä niin, että jatkossa reilu kolmannes (noin 35 %) vangeista olisi sijoitettuna niihin. Suunnitteilla on myös erityisten vapauttamisyksiköiden perustaminen.

Lykkäyshakemusten määrä laski

Kun vankeusrangaistukset ja yhdyskuntaseuraamukset ovat tulleet täytäntöönpanokelpoisiksi tai saavuttaneet lain voiman, on ne pantava täytäntöön viipymättä. Rikosseuraamuslaitos voi kuitenkin myöntää lykkäystä vankeusrangaistuksen tai sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamiseen terveydellisiin syihin perustuen. Muista syistä haettavista lykkäyksistä päättää ulosottomies.

Rikosseuraamusvirasto sai vuonna 2009 yhteensä 671 lykkäyshakemusta, mikä oli hieman edellisvuotta vähemmän (739 hakemusta vuonna 2008). Hakemuksista vajaa puolet, 296, sai myönteisen lykkäyspäätöksen. Helsingin hallinto-oikeudelle annettiin 47 lausuntoa lykkäyspäätöksiä koskeviin valituksiin.

Täytäntöönpanoja siirrettiin pääasiassa Pohjoismaihin ja Viroon

Rikosseuraamuslaitos vastaa Pohjoismaiden välisistä rangaistusten täytäntöönpanon siirroista. Vuonna 2009 Rikosseuraamusvirastoon saapui muista Pohjoismaista kaikkiaan 96 täytäntöönpanopyyntöä, joista 89 koski rangaistuksen täytäntöönpanoa ja loput seitsemän valvonnan järjestämistä Suomessa. Rangaistuksen täytäntöönpanoja tai valvonnan siirtämissä Suomesta

toiseen Pohjoismaahan oli vireillä 69, joista 11 liittyi valvonnan järjestämiseen.

Muiden kuin Pohjoismaiden välisistä täytäntöönpanon siirroista päättää oikeusministeriö. Vuoden 2009 aikana kaksi suomalaista vankia siirrettiin jatkamaan rangaistuksensa suorittamista kotimaahan, toinen Saksasta ja toinen Virossa. Suomesta toiseen maahan siirrettiin neljä vankia, joista kaikki Vieroon. Lisäksi Vieroon palautettiin viisi vankia, jotka oli luovutettu Suomeen rikos-oikeudenkäyntiin.

Oikeudellinen valvonta

Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellinen yksikkö ottaa vastaan ja käsittelee vangeilta saapuvia kanteluita. Kanteluiden määrä laski vuonna 2009 edellisvuodesta lähes sadalla ja niitä vastaanotettiin 272 (363 vuonna 2008). Vastauksia annettiin yhteensä 314 kanteluun. Lisäksi Rikosseuraamusvirasto vastaanotti 59 omaisen vangin puolesta tekemää valitusta tai asiakirjapyyntöä, joista 55:een vastattiin.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaan vanki voi tehdä tietyistä tuomittua tai vankia koskevista ratkaisuista oikaisuvaatimuksen suoraan aluevankilan johtajalle. Vuonna 2009 tehtiin 364 tällaista oikaisuvaatimusta. Tyypillisimpiä oikaisuvaatimusten aiheita ovat olleet rangaistuksen täytäntöönpanon lykkääminen muilla kuin terveydellisillä syillä sekä kurinpitorangeistukset. Mikäli vanki tai tuomittu ei saa oikaisuvaatimuksen kautta toivomaansa muutosta, hän voi tehdä asiasta valituksen hallinto-oikeuteen. Vuonna 2009 valituksia tehtiin 100.

Rikosseuraamusvirastolle saapui vuonna 2009 Helsingin hovioikeudesta 14 lausuntopyyntöä koskien pitkäaikaisvankien ehdonalaista vapauttamista. Hovioikeuden päätöksellä vapautettiin seitsemän vankia ja korkeimman oikeuden päätöksellä yksi vanki.

Sisäinen tarkastus suoraan pääjohtajan alaisuuteen

Rikosseuraamusviraston sisäinen tarkastus teki vuonna 2009 kuusi tarkastusta. Näistä kolmen vankilatar- kastuksen painopisteenä oli vankeuslain periaatteiden noudattaminen. Uudet käytännöt vankeusprosessin toteuttamisessa oli vankiloissa otettu käyttöön kohtalaisen hyvin.

Oikeusministeriön sisäisen tarkastuksen yksikkö ei enää suoraan tarkasta Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa. Tämän seurauksena Rikosseuraamusviraston sisäinen tarkastus siirtyi vuoden 2010 alusta suoraan Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan alaisuuteen.

Tarkastuksia tehdään kolmesta neljään vankilaan vuodessa. Vuonna 2009 tarkastusten kohteina olivat Oulun, Riihimäen ja Kylmäkosken vankilat. Kylmäkosken vankila sai tarkastuksensa yhteydessä kiitosta tilojen siisteydestä ja kunnosta. Kehitettävää oli muun muassa vapauttamissuunnitelmien käynnistämässä.

Ulkopuoliset arvioinnit

Rikosseuraamusalaa arvioivat ulkopuoliset tahot ovat Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) sekä eduskunnan oikeusasiamies.

Eduskunnan oikeusasiamies tekee selvitys- ja lausuntopyyntöjä Rikosseuraamuslaitokselle, rikosseuraamusalueille sekä suoraan vankiloille harkintansa ja tietotarpeensa mukaan. Vuonna 2009 Rikosseuraamusvirasto vastaanotti eduskunnan oikeusasiamieheltä yhteensä 34 selvitys- tai lausuntopyyntöä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies teki vuonna 2009 ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen neljään vanki-

laan sekä ilmoitetun tarkastuksen yhden aluevankilan hallintoon ja sijoittajayksikköön. Tarkastusten painopisteenä oli vankien kohtelu ja olosuhteet vankilassa.

Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalaisen komitean (CPT) vuonna 2008 Suomen vankiloihin tekemien tarkastusten myötä Helsingin ja Hämeenlinnan vankilat veloitettiin päästämään vangit saniteettitiloihin kaikkina vuorokaudenaikoina. CPT kiinnitti tarkastuksessaan huomiota myös vankien toimintamahdollisuuksien vähyteen. Vankien ajankäyttöä koskevan tilaston mukaan vankiloissa ei kuitenkaan ole pystytty järjestämään toimintaa aikaisempaa useammalle vangille.

Huono-osaisuus kasaantuu – nuoret vangit ongelmallisimpia

Rikosseuraamusviraston ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen lyhytaikaisille vangeille vuonna 2008 tekemä kyselytutkimus on karua kertomaa. Vankien elämää leimaa kasaantuva, usein jo lapsuudessa alkanut huono-osaisuus. Tutkimus vahvistaa käsitystä varhaisen puuttumisen ja vankeusajan kuntouttavien toimenpiteiden tärkeydestä rikosurien ehkäisyssä.

Koulu ei kiinnosta, elämänhallinta hukassa

Vangit viihtyivät ja menestyivät koulussa huonosti ja jäivät luokalle selvästi muita useammin. Koulutustaso on usein myös keskimääräistä alhaisempi – vangeista 63 prosentilla ylin koulutus oli peruskoulu tai vastaava, kun vertailuryhmässä vastaava luku oli 11 prosenttia.

Työelämään siirtyminen, parisuhde ja lasten hankinta aloitettiin aikaisin. Aikuisuuteen siirtyminen – kuten työpaikan tai asunnon hankinta – aiheutti usein vaikeuksia, jotka jatkuivat myös aikuisuudessa. Neljä viidestä vangista oli joutunut hakemaan rahaa sosiaalitoimistosta useasti.

Huono-osaisimpia olivat jo varhain rikosuransa aloittaneet nuoret vangit. He tekivät eniten rikoksia myös aikuisiässä ja käyttivät myös muita aikaisemmin ja enemmän alkoholia ja huumeita.

Vähiten vapaudessa elävistä miehistä poikkesivat aikuisena rikollisen toiminnan aloittaneet varttuneet vangit.

Perheavot tukevat rikosuralta irtaantumista

Positiivista on se, että suurehko osa vangeista koki vankeuden vaikuttavan myönteisesti vapautumisensa jälkeiseen elämään. Kielteisillä suhtautuminen vankeuteen oli nuorilla vangeilla.

Perheavot vahvistivat rikosuralta irtaantumista – mitä kauemmin vanki oli lapsuutensa aikana elänyt ydinperheessä, sitä paremmiksi hän arvioi rikoksista luopumisen mahdollisuutta vankeutensa jälkeen. Sisaruksilla ja lapsuuden kodissa koetulla vanhempien valvonnalla oli myös selkeä yhteys irtaantumisoptimismiin.

Myös aikuisuuden elämäntavat vaikuttivat: mitä enemmän vangilla oli kielteisiä käännekohtia – irtisanomisia, avioeroja, talousvaikeuksia – sitä todennäköisemmin hän arveli jatkavansa rikoksia vankeuden päätyttyä. Rikosten katuminen ja vankeusaikaisiin päihdehoitoihin osallistuminen pienensivät myös vangin arviota uusimisriskistä. Vankila-aikainen työnteko näytti myös vaikuttavan myönteisesti.

VANKEINHOITO VUONNA 2009

Vankiluku laski vuonna 2009 Suomessa jo neljättä vuotta peräkkäin. Päivittäinen keskivankiluku oli vajaat 3 500.

Vapauteen pääsi vuoden aikana 6 185 rangaistuksensa suorittanutta vankia. Vankien keskimääräinen laitos aika oli noin 9 kuukautta.

Suomessa oli vuonna 2009 keskimäärin 246 naisvankia. Vankilanjohtajista naisia oli kaikkiaan 12.

Vankiluvun lasku jatkui

Suomen vankiluku laski vuonna 2009 jo neljättä vuotta peräkkäin. Keskivankiluku oli 3 492 (3 526 vuonna 2008). Sekä vankeusvankien että sakkovankien päivittäiset keskimäärät laskivat.

Sakon muuntorangaistusten määrän alenemiseen vaikutti vuoden 2008 lopussa voimaan tullut lainmuutos, jonka myötä poliisin määräämiä ja maksamatta jääneitä sakkoja ei enää muunneta vankeudeksi. Tuomioistuinten määräämiin sakkoihin muutos ei vaikuta. Sakkovankien määrä oli loppuvuodesta 2009 lähes muiden Pohjoismaiden tasolla.

Vapaudesta vankilaan tulleiden määrä laski hiukan ja oli 7 059 (7 321 vuonna 2008). Laskuun vaikutti pääasiassa sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulleiden vankien määrän vähentyminen. Vapautuneiden vankeusvankien keskimääräinen laitos aika (8,7 kk) ja tutkintavankeuden keskipituus (3,5 kk) pysyivät lähes ennallaan.

Vangeista keskimäärin seitsemän prosenttia oli naisia. Ulkomaalaisten vankien päivittäinen keskimäärä nousi peräti 14 prosenttia edellisvuoteen verrattuna, 325:stä 370:een.

Rangaistuksensa suorittaneita vankeja vapautui 6 185. Heistä valtaosa, noin kolme neljäsosaa, vapautui suoraan suljetusta vankilasta ja vain neljäsosa avolaitoksesta.

Avovankien määrä kasvoi

Avolaitosvankien määrä kasvoi vuoden 2009 aikana ja oli keskimäärin 936 (877 vuonna 2008). Tavoitteena on, että jatkossa reilu kolmannes vangeista olisi sijoitettuna avolaitoksiin.

Rangaistusajalle laadittua suunnitelmaa noudattava vanki voi päästä valvottuun koevapauteen ennen ehdonalaiseen vapauteen pääsyä. Valvotussa koevapaudessa oli viime vuonna päivittäin keskimäärin 85 vankia. Määrälliseen tavoitteeseen ei päästy, vaikka koevapaudessa oli keskimäärin päivässä 35 vankia edellistä vuotta enemmän.

Rangaistusajan suunnitelmia tehtiin edellistä vuotta useammalle vuoden aikana rangaistuksensa aloittaneelle (71 %, vuonna 2008 68 %). Suunnitelmallista työtä kohdennettiin erityisesti vankeusvangeille, joista lähes kaikille (92 %) tehtiin rangaistusajan suunnitelma. Riski- ja tarvearvioon perustuvia rangaistusajan suunnitelmia tehtiin neljäsosalle vankeusvangeista.

Lakkautuksia ja laajennustöitä

Vuoden 2009 aikana tehtiin päätökset Pelson vankilan toiminnan supistamisesta sekä Konnunsuon vankilan lakkauttamisesta vuoden 2011 loppuun mennessä. Päätökset liittyvät tavoitteeseen supistaa suljettujen vankiloiden käyttöä ja lisätä avoseuraamusten käyttöä.

Suomen vanhimman yhtäjaksoisesti toimineen työsiirtolan, Seutulän työsiirtolana tunnetun Helsingin avovankilan Vantaan osaston lähes 60 vuotta kestänyt toiminta lakkasi keväällä 2009. Osaston henkilökunta ja vangit toimintoihinsa siirtyivät Keravan vankilan alaisuuteen. Seutulän työsiirtolaan sijoitettiin lähinnä sakkovankia ja rattijuopumustuomioita kärsiviä.

Mikkelin ja Kuopion vankiloissa tehtiin mittavia peruskorjaus- ja laajennustöitä. Muutostöiden myötä Mikkelin vankilan paikkaluku kasvaa nykyisestä 56:sta 135:een vuoden 2012 alkuun mennessä. Kuopion vankilan laajamittainen peruskorjaus eteni harjannostajaisvaiheeseen.

Vankiluvun kehitys vuosina 2005–2009

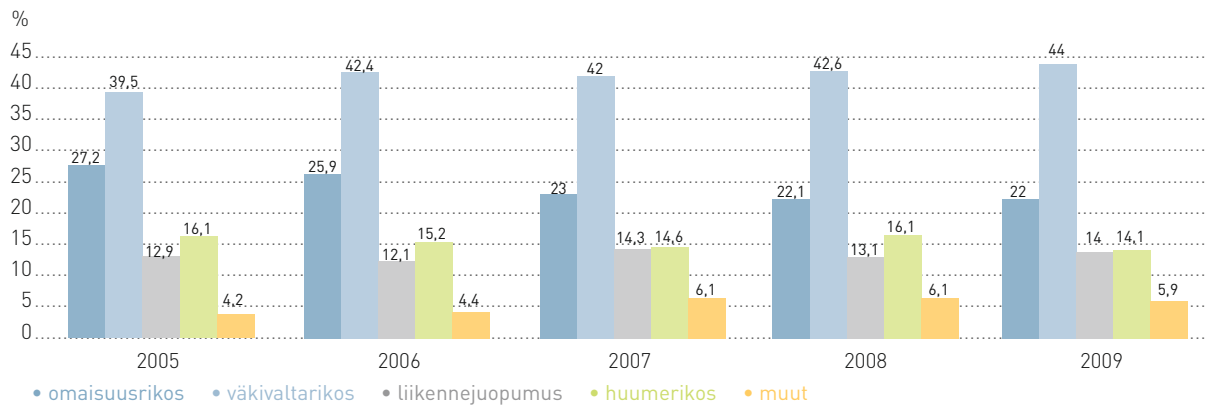
	Vankiluku vuoden lopussa	Vankien päivittäinen keskimäärä (keskivankiluku)	Vankiluvun vaihteluväli vuoden aikana	Vapaudesta tulleita	Rangaistusta suorittamasta vapautuneita	Vapautuneita yhteensä (sis. myös tutkintavangit)
2005	3 883	3 888	327	7 552	6 230	7 063
2006	3 477	3 778	582	7 292	6 860	7 672
2007	3 370	3 551	388	7 303	6 407	7 352
2008	3 457	3 526	183	7 321	6 201	7 196
2009	3 231	3 492	489	7 059	6 185	7 246

Rangaistuslaitokseen saapuneet ja rangaistuksen suorittamisen aloittaneet vuonna 2009

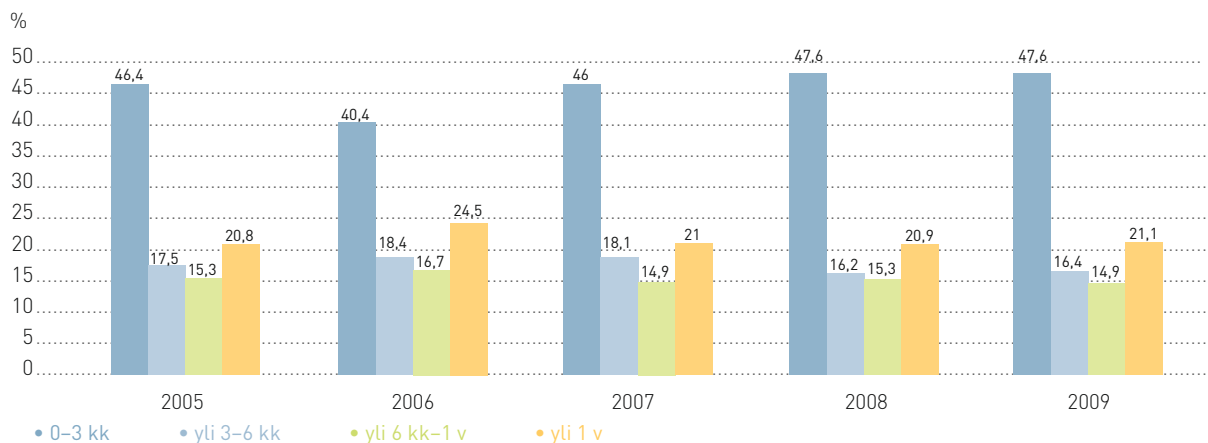
Vankiryhmät	Saapumisia				Yhteensä	Rangaistuksen suorittamisen alkamia
	Vankilaan		Avolaitokseen			
	Miehiä	Naisia	Miehiä	Naisia		
Sakkovankeja	1 425	184	17	1	1 627	
15–17-vuotiaat rangaistusvangit	3	0	0	0	3	
Alle 21-vuotiaita rangaistusvankeja	86	4	11	0	101	
Muita rangaistusvankeja	2 769	238	349	9	3 365	
15–17-vuotiaat tutkintavangit	31	1	0	0	32	
Alle 21-vuotiaita tutkintavankeja	135	13	0	0	148	
Muita tutkintavankeja	1 634	149	0	0	1 783	
Yhteensä	6 083	589	377	10	7 059	6 151

Rangaistusvankeihin sisältyvät myös vuoden aikana rangaistuksensa suorittamisen aloittaneet 22 (41) henkilöä, jotka on tuomittu asevelvollisuudesta kieltäytymisestä (L 16.5.1994/358, 39 §) tai siviilipalvelusrikoksesta (L 30.12.1991/1723, 26§).

Rangaistusvankien päärikkokset vuosina 2005–2009

Vuoden aikana vapautuneiden rangaistusvankien vankilassaoloaikojen pituudet vuosina 2005–2009

Vankiloiden turvallisuuteen panostetaan

Vankiloiden turvallisuustilanne säilyi hyvänä. Vankiloiden sisäinen väkivalta näyttää vähentyneen ja poistumisluvulta palaamatta jääneiden vankien osuus säilyi edellisvuoden tasolla.

Laitosten säilytysvarmuus pysyi hyvänä, vaikka avolaitoksiin sijoitettiin edellistä vuotta huomattavasti suurempi määrä vankeja. Valvotussa koevapaudessa olleista 85 prosenttia suoritti koevapautensa loppuun.

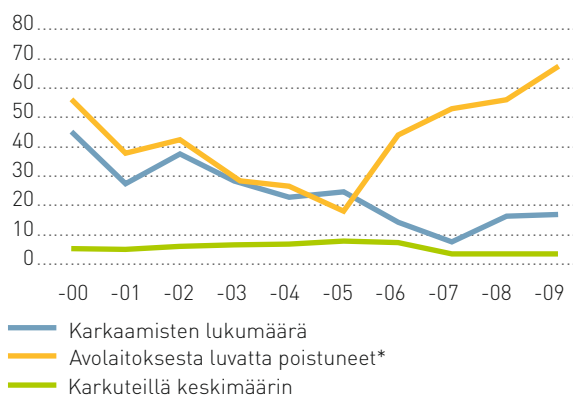
Vankiloissa tapahtuvaan, niin vankien väliseen kuin vankilahenkilökuntaan kohdistuvaan väkivallan käyttöön on viime vuosina kiinnitetty erityistä huomiota. Vuonna 2009 vankiloiden terveydenhuoltohenkilöstö raportoi vankien välisestä väkivallasta 59 kertaa. Omasta pyynnöstään erillään asuvia ns. pelkääjävankeja oli keskimäärin 166, joka on 35 vankia vähemmän kuin edellisellä vuonna. Pelkääjävankien määrän vähentymiseen on vaikuttanut vankiloiden parantunut osastointi.

Järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamia uhkia laitosturvallisuudelle ja vangeille pyrittiin edelleen vähentämään muun muassa tietojärjestelmiä hyödyntämällä ja tehostamalla viranomaisyhteistyötä. Henkilöstön valmiuksia tunnistaa ja torjua vankilarikollisuutta tehostettiin järjestämällä paikallistason koulutusta yhdessä poliisin kanssa.

Karkaamiset vähenivät hieman

Vankiloiden karkaamiset ja karkaamisen yritykset vähenivät hiukan vuoden 2009 aikana. Suljetusta laitoksesta karkasi vuoden aikana 13 vankia (14 vuonna 2008). Vankilan muurien sisäpuolelta karkasi yksi vanki,

Karkaamiset, karkuteilla olevat ja avolaitoksesta luvatta poistuneet vuosina 2000–2009

*Lisäksi v. 2006 3, v. 2007 9, v. 2008 9 ja v. 2009 4 hoitolaitoksesta luvatta poistunutta. Ennen 1.10.2006 hoitolaitoksesta luvatta poistuneet laskettiin karkaamisiksi.

kun edellisellä vuonna näitä karkaamisia oli kahdeksan. Saatetuilta poistumisluvulta karkasi viisi vankia, joka on saman verran kuin edellisvuonna. Vuoden 2009 lopussa karkumatkalla oli kolme vankia. Suurimmassa osassa tapauksista karkaamiseen on johtanut tilaisuuden hyväksikäyttö.

Luvattomat poistumiset avolaitoksista lisääntyivät hiukan – vuonna 2009 luvatta poistui 71 vankia, kun vastaava määrä vuonna 2008 oli 64 vankia. Avolaitoksesta luvatta poistumista ei käsitellä karkaamisena.

Rikkomusten määrä kasvoi, huumetakavarikat edellisvuoden tasolla

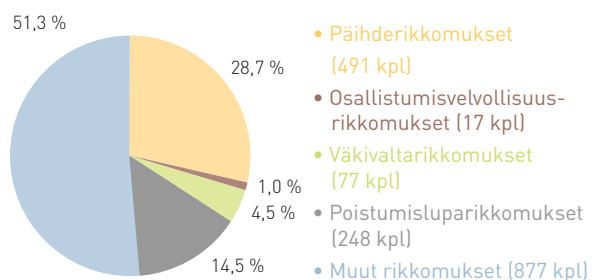
Vankiloissa tapahtuvista vakavista rikkomuksista, joista tyypillisimpiä ovat huumausainerikokset, karkaumiset ja väkivaltarikokset, tehdään aina rikosilmoitus poliisille. Vuoden 2009 aikana rikosilmoituksia tehtiin kaikkiaan 279, mikä on neljä prosenttia edellisvuotta enemmän. Rikkomuksista voidaan määrätä vangille kurinpitorangeistus, vuonna 2009 niitä määrättiin 1 263.

Vankiloiden huumausaineiden takavarikoinnit pysyivät edellisvuoden tasolla. Valvonnan tehostuminen ja muun muassa huumekeiratoiminnan vakiintuminen, päihdeettömien osastojen lisääntyminen sekä niissä suoritettava päihdetestaus ovat lisänneet vankien riskiä jäädä kiinni päihdeiden käytöstä. Avolaitospaikan menettäminen ja poistumislupien evääminen ovat myös tehokkaita ennalta estäviä toimia.

Turvallisuusstrategia valmistui

Vankiloiden turvallisuusstrategia kehitysehdotuksineen valmistui vuoden 2009 lopussa. Strategian toimeenpanosta päättää Rikosseuraamuslaitoksen johtoryhmä. Osana turvallisuusstrategiatyötä valmisteilla on myös vankiloiden turvallisuuden laatukäsikirja, jonka on määrä valmistua vuoden 2010 loppuun mennessä.

Kurinpit rikkomukset vuonna 2009 (N = 1 710)

Vankikuljetuksia uudistettiin

Pääjunarataa pitkin kulkenut vankivaunuyhteys lakkautettiin vuoden 2009 alusta ja korvattiin reitinmukaisilla linja-autokuljetuksilla. Uudistus parantaa vankikuljetusten turvallisuutta, kun rautatieasemilla tapahtuvat vankienvaihdot korvataan vankiloiden sisällä tapahtuvilla vaihdoilla. Junayhteyden lakkauttaminen säästää myös kustannuksia.

Vankiloiden toiminnot tukevat rikoksetonta elämäntapaa

Vankilatoimintojen tarkoituksena on vahvistaa vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan parantamalla vangin työ- ja toimintakykyä ja tukemalla muun muassa päihteettömyyttä. Vanki on vankilassa ollessaan velvollinen osallistumaan työtoimintaan, koulutukseen tai muuhun toimintaan.

Vuonna 2009 toimintoihin osallistui päivittäin keskimäärin 1 668 vankia, joka on hieman edellisvuotta vähemmän.

Vuoden 2009 aikana vangeista 5 887, eli 56 prosenttia (5 734 vuonna 2008) osallistui jossain vaiheessa tuomiotaan toimintoihin. Säännönmukainen työ- ja toiminta-aika on suljetussa vankilassa 35 tuntia viikossa ja avolaitosten ammattityössä 38 tuntia 15 minuuttia viikossa. Joissakin suljetuissa vankiloissa jää työlle ja toiminnalle varattu aika kuitenkin edellä esitettyä lyhyemmäksi. Yksittäisen vangin työ- tai toiminta-aika oli vuonna 2009 lyhyempi kuin aikaisemmin.

Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus rangaistusvankien työajankäytöstä nousi.

Työ olennainen osa kuntoutusta

Työnteon tavoitteena on ylläpitää ja kehittää vangin ammattitaitoa ja työkykyä. Vankiloiden työtoiminnan periaatteena on normaaliuden periaate, jonka mukaan vankityön tulisi vastata yleisesti yhteiskunnassa tehtävää työtä. Työtoiminta on olennainen osa vankien kuntoutusta ja kiinteä osa vankien päiväohjelmaa. Noin 35 prosenttia vangeista työskentelee päivittäin.

Vuonna 2009 vankien toimintatunneista 65 prosenttia oli työtunteja joko vankilan järjestämässä valmentavassa työssä, ammattityössä, taloushuolto- ja kiinteistöhoitotöissä, työsiirtolatyypisissä avolaitostöissä tai siviilityössä vankilan ulkopuolella. Yleisimpiä vankilatyön toimialoja ovat puuseppä-, rakennuspuuseppä-, maatalous-, metalli-, pakkaus- ja kokoonpano- sekä kilpityöt.

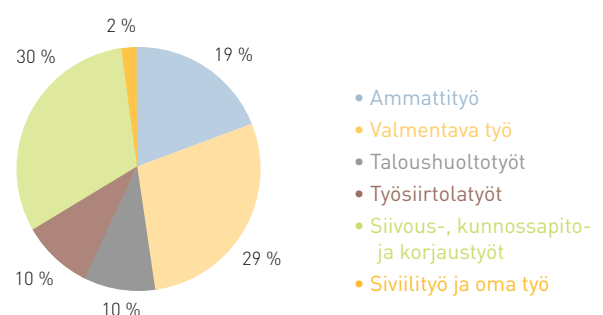
Yksi vankien merkittävimmistä työtoiminnan aloista on metalliteollisuus. Vangit valmistavat erilaisia metallikalusteita mm. Sulkavalla, Turussa ja Vaasassa. Noin 35 prosenttia vangeista työskentelee päivittäin.

Vuoden aikana yhteensä 3 097 (3 083 vuonna 2008) vankia teki työtä vankilan järjestämän tuotannon työpisteissä. Vangeille maksetaan työstä suljetuissa laitoksissa toimintarahaa ja avolaitoksissa avovankilapalkkaa. Tietyin edellytyksin vangeilla on myös mahdollisuus työskennellä vankilan ulkopuolella tai tehdä työtä vankilassa omaan lukuunsa.

Vankiloiden työnhankinta hoidetaan pääsääntöisesti hajautetusti vankilasta tai yksittäisestä työpisteestä käsin. Useimmissa vankiloiden työpisteissä pystytään tarjoamaan vangeille näyttötutkintojen tai tutkinnon osien suorittamiseen soveltuvia, riittävän vaativia työtehtäviä.

Työtoiminnan ulkoisista tuloista neljännes tulee kotitalouksilta. Osa tästä kertyy vankilamyymälöistä, joissa vankilassa työtoimintana valmistettuja tuotteita myydään sekä alihankintana että suoraan kuluttajille. Vankilamyymälät sijaitsevat Mikkelissä, Oulussa, Vaasassa, Jokelassa, Keravalla, Turussa sekä Kuopiossa. Osa vankien valmistamista tuotteista jää vankiloiden omaan käyttöön.

Työtoiminnassa vankeja keskimäärin arkipäivää kohti vuonna 2009 (N = 1 081) vankipäivistä laskettuna

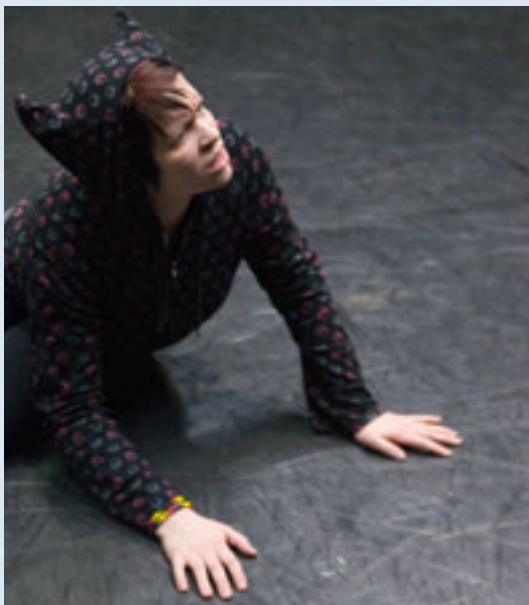

Kuntoutusta teatterin keinoin – Punahilkka susien maailmassa

Naisvangit tekivät toukokuussa 2009 Suomen rikosseuraamusalan historiaa. Vanajan vankilan vangit esittivät Hämeenlinnan kaupunginteatterissa Grimmin tuttuun satuun perustuvan, itse valmistelemansa ja ohjaaja **Hannele Martikaisen** dramatisoiman näytelmän Punahilkka.

Punahilkka oli Suomen ensimmäinen naisvankien kanssa tehty teatteriesitys. Loppuunmyytyissä näytöksissä oli mukana kahdeksan eri-ikäistä naisvankia, joista nuorin oli 23 ja vanhin 63 vuotta. Vanajan vankilan johtajan **Kaisa Tammi-Moilasen** mukaan näytelmän tarkoituksena oli kokeilla perinteisen teatterin soveltuvuutta vankilan kuntouttavaksi toiminnaksi varsinaisen ohjelmatyöskentelyn rinnalla. Projekti oli paitsi taiteellisesti kunnianhimoinen, myös yhteiskuntapoliittisesti tärkeä.

Näytelmässä sadun ja toden maailmat leikkasivat toisiaan vankien kirjoittaman dialogin kautta. Yli puoli vuotta kestänyt projekti oli haastava, mutta harjaannutti samalla osallistujat tavoitteelliseen työskentelyyn. Toiveena oli, että vankila-aika yhä useammin näyttäytyisi tilaisuutena rikkoa oma vankistatus sekä kehittää henkilökohtaisia valmiuksia vapautumista varten.

Naisvangit ovat erityisryhmä

Naisvangit muodostavat erityisryhmän sekä naisina että vankeina. Naisvankien toiminnallisia tarpeita selvittänyt työryhmä on todennut, että naisvangit eroavat miesvangeista myös kuntoutustarpeiltaan. Työryhmä suosittikin naisille erityisiin kysymyksiin paneutuvan ryhmämuotoisen kuntoutuksen lisäämistä naisvangeille.

Naisnäkökulma on vankilan toiminnoissa poikkeuksellinen, sillä kuntouttavaa toimintaa on lähtökohtaisesti kehitetty enemmistön eli miesvankien tarpeista. Selvitysten mukaan naisvangit kärsivät usein ongelmalatautuneista lähisuhteista. Vakavat puutteet vuorovaikutustaidoissa sekä vaikeat uhrikokemukset hankaloittavat usein naisten kuntoutumisprosessia vankiloissa.

Jatkoa luvassa

Teatterikärpänen puraisi Vanajan teatteripilotin Punahilkkan esittäjää niin, että hän toivoo teatterista nyt ammattia itselleen. Hän läpäisi Teatterikorkeakoulun vuoden 2010 hakuprosessin kaksi ensimmäistä kierrosta onnistuneesti.

Vanajan naisvankien Punahilkka-esitys saa myös jatkoa. Suuren suosion saanut Punahilkka uusiin osittain uudella kokoonpanolla Hämeenlinnan kaupunginteatterissa syksyllä 2010.

Vanajan vankilan naisvankien Hämeenlinnan kaupunginteatterissa keväällä 2009 esittämä Punahilkka oli yleisömenestys. Esitys saa jatkoa myös vuonna 2010.

Taantuma vaikutti myös vankiloissa

Ennen vuotta 2009 vankiloiden työtoiminnan tulot menivät Satakunnan vankilan tuloja lukuun ottamatta valtiolle. Vuoden 2009 alusta aloitetun nettobudjetoinnin myötä vankilat saavat tulot omaan käyttöönsä, mutta samalla niiden määrärahaa vähennettiin arvioitujen tulojen verran. Yhdessä taloudellisen taantuman kanssa nettobudjetointi aiheutti vankiloille uusia haasteita. Taantuman vaikutukset näkyivät etenkin vankiloiden pakkaus- ja kokoonpanotöissä sekä uusien rekisterointien vähentymisen myötä rekisterikilpien valmistuksessa. Muutaman työpisteen toiminta oli lisäksi keskeytyksissä peruskorjausten vuoksi.

Vankiloiden tulot laskivat vuonna 2009. Työtoiminnan tulojen ja välittömien menojen välinen erotus kuitenkin pieneni edellisvuodesta. Tähän vaikuttivat muun muassa työalojen monialaisuuden tuomat joustot, tarkka taloudenpito sekä käyttömaisuuden myynti.

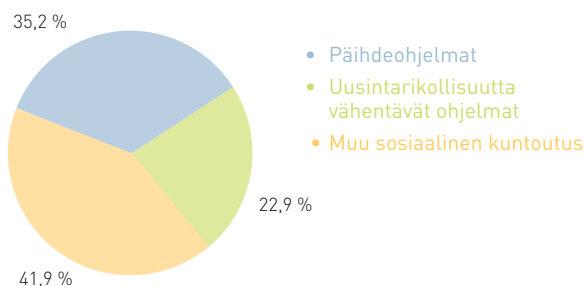
Päihdetyö tärkein osa kuntouttavaa toimintaa

Kuntouttavalla toiminnalla pyritään parantamaan vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään. Suurin osa vankiloiden kuntouttavasta toiminnasta on päihdekuntoutusta, sillä valtaosalla vangeista on päihdeongelma.

Vuonna 2009 vankiloiden kuntouttaviin ohjelmiin osallistui yhteensä 1 260 vankia. Päihdeohjelmiin osallistui 444 vankia ja uusintarikollisuutta vähentäviin ohjelmiin 288 vankia. Muuhun sosiaaliseen kuntoutukseen osallistui 528 vankia.

Rikosseuraamusosalalla on vuodesta 2002 alkaen sovellettu toimintaohjelmien hyväksymismenettelyä eli akkreditointia. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa, että rikosseuraamusalan asiakkaille suunnitellut toimintaohjelmat vähentävät uusintarikollisuutta vankuslain tavoitteiden mukaisesti.

Kuntouttava toiminta vuonna 2009 (N = 1 260)

Vuonna 2009 perustetun ohjelmatoiminnan ohjausryhmän tehtävänä on tarkastaa vankiloiden sosiaalisen kuntoutuksen sisältöä.

Vankiloissa voi myös opiskella

Vankiloissa järjestetään koulutusta yhteistyössä ulkopuolisten oppilaitosten kanssa. Vangeille on tarjolla sekä yleissivistävää koulutusta (perusopetus ja lukio) että ammatillista toisen asteen koulutusta. Korkea-koulu- ja yliopisto-opintoja vangit voivat suorittaa etäopiskeluna.

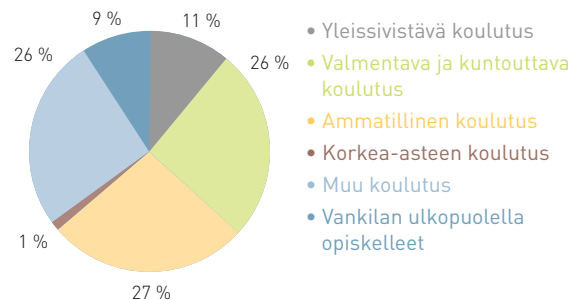
Vangit voivat opiskella joko lähiopetusryhmässä tai itsenäisesti. Vuonna 2009 yli 70 prosenttia vankiloiden opinnoista suoritettiin lähiopetuksena. Opintojen keskeytyksiä oli vähän, ja kurseista yli yhdeksän kymmenestä suoritettiin hyväksytysti loppuun. Vangeilla on lisäksi mahdollisuus opintoluvan ehtojen täyttyessä opiskella vankilan ulkopuolisissa oppilaitoksissa. Opintoluvalla opiskelu laitoksen ulkopuolella tapahtuu pääsääntöisesti avolaitoksista.

Vuonna 2009 koulutukseen osallistui keskimäärin 305 vankia päivässä. Luku sisältää myös opintoluvalla vankilan ulkopuolella opiskelevat, joita oli vuoden aikana keskimäärin 78 vankia päivässä.

Vuoden aikana koulutukseen osallistui yhteensä 2 385 vankia. Yleissivistävään koulutukseen osallistui 262, valmentavaan ja kuntouttavaan koulutukseen 610 ja ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen 647 vankia. Vankilan ulkopuolella opiskeli vuoden aikana yhteensä 215 vankia.

Vangeista yhdeksän sai perusopetuksen päättötodistuksen, neljä suoritti lukion oppimäärän ja viisi kirjoitti ylioppilaaksi. Ammatillisia perustutkintoja suoritettiin vuoden aikana 20 ja ammattitutkintoja 11. Tutkinnoista 16 suoritettiin oppisopimuskoulutuksella. Yksi vanki suoritti ylemmän korkeakoulututkinnon.

Opiskelleet vangit vuonna 2009 (N = 2 385)

Vangeilla paljon terveysongelmia

Vankien mielenterveyden häiriöt ovat hyvin yleisiä. Päihderiippuvuus on kymmenkertaista tavalliseen väestöön verrattuna, ja alkoholiriippuvuuden lisäksi myös amfetamiiniriippuvuus on yleistä. Kahdella kolmasosalla vangeista on jokin persoonallisuushäiriö, joista yleisimpiä ovat epäsosiaalinen persoonallisuus ja tunne-elämältään epävakaat persoonallisuus. Eri häiriöryhmistä vain psykooseja ei ole sen enempää kuin muussa väestössä.

Myös ruumiilliset sairaudet ovat yleisiä. Maksatulehdukset ja erityisesti C-tyypin hepatiitti ovat hyvin yleisiä. Arvioiden mukaan vain puolet vangeista on työkykyisiä, kolmanneksella työkyky on alentunut ja lähes viidennes on täysin työkyvyttömiä. Naisista vain kolmannes on työkykyisiä ja lähes puolet täysin työkyvyttömiä.

Terveydenhuollon keskuspaikka Hämeenlinna

Vangeilla on lakisääteinen oikeus terveydenhuoltoon ja he saavat vankeusaikanaan tarpeidensa mukaiset perusterveydenhuollon palvelut, mukaan lukien perushammashoidon. Vankien terveyspalvelut järjestetään lainmukaisesti hoitotakuusäädöksiä noudattaen.

Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisesti toimiva terveydenhuoltoyksikkö työllistää yli 200 terveydenhuollon ammattilaista, jotka työskentelevät vankiloiden poliklinikoilla sekä vankisairaaloissa. Yksikön päätoimipaikka on Hämeenlinna, jossa sijaitsee myös Vankisairaala. Psykiatrinen vankisairaala toimii Turussa ja Vantaalla. Terveydenhuoltoyksikkö tuottaa itse lähes kaiken vankien psykiatrisen erikoissairaanhoidon. Soomaattinen erikoissairaanhoido ostetaan pääosin sairaanhoitopiireiltä.

Hämeenlinnan Vankisairaalassa annetaan perustason sairaalahoitoa. Sairaalan sairaansijojen lukumäärä laski vuoden 2009 alussa 50:stä 36:een. Vankisairaalan poliklinikalla on lisäksi erikoislääkärin konsultatiivisia vastaanottoja. Toiminnan alusta asti jatkuneesta hoitaja- ja lääkärivajeesta huolimatta sairaalan käyttöaste oli lähes 90 prosenttia.

Vuonna 2009 Vankisairaalassa toteutui 225 hoitajaksoa, joista kertyi 10 559 hoitovuorokautta (12 552 vuonna 2008). Psykiatrisessa vankisairaalassa hoitajaksoja oli 374, joista hoitovuorokausia kertyi 13 685 (14 691). Hammashuollon potilaskäyntejä kirjattiin yhteensä 9 548, mikä on kaksisataa edellisvuotta enemmän.

Vangit pääsevät hoitoon nopeasti

Hoitoresurssit huomioiden vangit pääsivät poliklinikkojen sairaanhoitajien vastaanotoille hyvin. Uusille vangeille tehtiin tarpeen mukaan lyhyt terveystilan ja lääkityksen tarkastus kolmen vuorokauden kuluessa vankilaan saapumisesta. Valtaosalle vangeista tehtiin kahden viikon kuluessa perusteellisempi tulohaastattelu ja terveydentilan kartoitus. Poliklinikkojen lääkäripalvelut tuotettiin osin omana toimintana, osin ostopalveluna. Päivystyksellisesti käytettiin myös ulkopuolisia palveluita.

Akuutti psykiatrinen hoito keskittynyt

Turkuun ja Vantaalle

Turussa ja Vantaalla toimiva Psykiatrinen vankisairaala vastaa koko maan vankien akuutista psykiatrisesta sairaalahoidosta. Sairaalassa hoidetaan muun muassa erityyppisiä psykooseja, syviä masennustiloja, ahdistuneisuushäiriöitä, itsemurhille altistavia sopeutumishäiriöitä sekä vankilaan saapuvien henkeä uhkaavia deliriumtiloja. Sairaalassa tehdään vangeille myös oikeuden määrittämiä mielentilatutkimuksia ja vaarallisuusarvioita.

Hoitojaksojen keskimääräinen kesto on ollut Turun yksikössä viisi ja Vantaan yksikössä neljä viikkoa. Psykiatrisen vankisairaalan käyttöaste oli 68 prosenttia ja se alitti selvästi asetetun tavoitteen useista eri tekijöistä johtuen. Valtaosa potilaista palaa avun saatuaan sijoitusvankilaansa.

Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikkö vastaa koko maan vankien akuutista tahdosta riippumattomasta hoidosta. Sairaalalla on ainoana vankilaterveydenhuollon yksikkönä ympärivuorokautinen päivystysvalmius. Sairaalan osastot on eriytetty akuutiksi ja puoliakuutiksi osastoiksi, joissa on yhteensä 40 hoitopaikkaa.

Psykiatrisen vankisairaalan Vantaan yksikössä on poliklinikan lisäksi 14 vuodepaikkaa. Sen toiminnan painopiste on enemmän psykoterapeuttinen. Sijainti pääkaupunkiseudulla helpottaa lisäksi erityisryhmien, kuten hiv-potilaiden ja pieniin kieliryhmiin kuuluvien potilaiden hoitoa. Sekä Turun että Vantaan yksiköt toteuttavat vankiloihin vuosittain useita tuhansia poliklinisia käyntejä tai puhelinkonsultaatioita.

YHDYSKUNTA- SEURAAAMUKSET VUONNA 2009

Vuonna 2009 joka päivä keskimäärin 4 308 tuomittua suoritti yhdyskuntaseuraamusta jossain päin Suomea. Yleisin yhdyskuntaseuraamuksista on yhdyskuntapalvelu, jota suoritti päivittäin 1 559 henkilöä. Yhdyskuntapalvelu korvaa yhden suuren vankilan Suomessa.

Suomessa on yhteensä 16 yhdyskuntaseuraamus-toimistoa, joista pohjoisin on Rovaniemellä ja eteläisin Helsingissä. Yhdyskuntaseuraamus-toimistoissa oli vuoden 2009 lopussa 301 työntekijää.

Rangaistukset vapaudessa

Merkittävä osa tuomioista suoritetaan vapaudessa yhdyskuntaseuraamuksina, joista yleisin on yhdyskuntapalvelu. Muita yhdyskuntaseuraamuksia ovat nuorille ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomittu valvonta, nuorisorangaistus sekä vankilasta ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta.

Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia oli vuonna 2009 päivittäin keskimäärin 4 308, joka on vajaat 10 prosenttia edellisvuotta vähemmän (4 715 vuonna 2008). Lasku johtuu pääasiassa ehdonalaisessa vapaudessa olleiden valvottavien (-242) ja yhdyskuntapalvelua suorittaneiden (-122) määrän vähenemisellä.

Vuoden 2009 aikana tuomittiin 4 945 uutta yhdyskuntaseuraamusta, joka on hieman edellisvuotta vähemmän (5 194 vuonna 2008). Uusien ehdonalaisesti vapautuneiden valvottavien määrä väheni kahdeksan prosenttia ja yhdyskuntapalveluun tulleiden määrä seitsemän prosenttia.

Rangaistusajan suunnitelma tehtiin 84 prosentille toimeenpanoon tulleista yhdyskuntaseuraamuksista. Ohjelmiin osallistui vuonna 2009 kaikkiaan 236 henkilöä.

Yhdyskuntapalvelu yleisin yhdyskuntaseuraamus

Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Vankeusrangaistuksen määrästä riippuen yhdyskuntapalvelun pituus on 20–200 tuntia. Yhdyskuntapalvelua voidaan määrätä myös yli vuoden mittaisen ehdollisen vankeusrangaistuksen lisärangaistuksena, jolloin palvelun pituus on enintään 90 tuntia.

Vuonna 2009 toimeenpantiin 3 483 yhdyskuntapalvelurangaistusta. Yhdyskuntapalveluun tuomitujen tavallisin rikos on ollut törkeä rattijuopumus, joka on päärikos yli puolella kaikista yhdyskuntapalveluun tuomituista.

Yhdyskuntapalvelua suorittaneiden määrän laskuun vaikutti eniten yhdyskuntapalveluksi muuntokelpoisten vankeusrangaistusten väheneminen. Selvimmin pudotusta on ollut varkaudesta tuomitujen kohdalla.

Yhdyskuntapalvelun suoritti loppuun 82 prosenttia palvelun aloittaneista, mikä vastaa edellisten vuosien tasoa mutta jäi hieman alle tavoitteen.

Soveltuvuusselvitys ennen palvelua

Rikosseuraamuslaitos laatii syyttäjän pyynnöstä soveltuvuusselvityksen, jossa arvioidaan syytetyn mahdollisuuksia suoriutua yhdyskuntapalvelusta. Palvelussa tuomittu tekee yleishyödyllistä työtä vapaa-aikanaan

paikassa, josta päättää Rikosseuraamuslaitos. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan useimmiten kunnan palveluksessa, erilaisissa yhdistyksissä, seurakunnissa tai valtion eri organisaatioissa.

Rikosseuraamuslaitokselta pyydettiin vuoden aikana 6 138 soveltuvuusselvitystä, joissa arvioidaan syytettyjen mahdollisuuksia selviytyä yhdyskuntapalvelusta. Määrä on vajaat 700 vähemmän kuin edellisvuonna.

Vapaus – suuri vankila

Yhdyskuntapalvelussa vastuuta rangaistuksen suorittamisesta siirretään rikoksenteikijälle itselleen. Yhdyskuntapalvelu näyttää myös kiinnittävän tuomitun ainakin tuomion suorittamisen ajaksi osaksi sitä yhteiskuntaa, jossa hänen odotetaan jatkossa elävän rikoksetonta elämää. Näin päättelee yhteiskuntatieteen lisensiaatti ja Vilppulan avovankilan entinen johtaja **Lasse Rautniemi**, joka on tutkinut yhdyskuntapalvelua kansalaisyhteiskuntaan sijoittuvana rangaistuksena ja arjen toimintona.

Yhdyskuntapalvelu vaatii...

Yhdyskuntapalvelu vaatii tuomitulta usein enemmän kuin siihen konkreettisesti sitoutuvan ajan. Palvelun soveltuvuusselvityksestä alkaa suhteellisen pitkäkestoinen vaihe, jonka aikana syytetyn elämään puututaan monella tapaa. Myös palkaton työ sitoo tuomitun useimmiten pitkäksi aikaa.

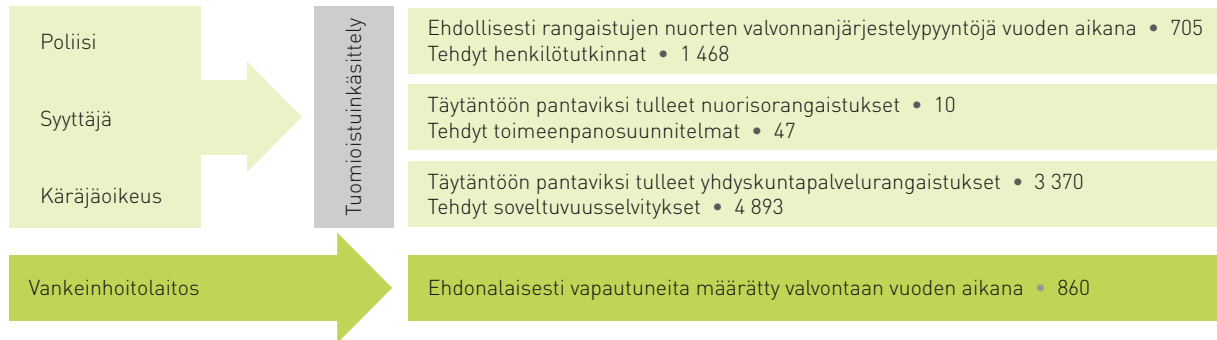
...mutta myös antaa

”Yhdyskuntapalvelussa palkattomaan työhön yhdistyvät palvelupaikan usein varsin rikkaat sosiaaliset verkostot. Parhaimmillaan nämä tukevat tuomitua omassa muutostyöskentelyssä, ja huonoimmillaankin tuomitulle tarjoutuu mahdollisuus pysähtyä arvioimaan omaa tilannettaan”, sanoo Rautniemi.

Palvelupaikkojen sosiaaliset verkostot antavat tuomitulle mahdollisuuden saada onnistumisen kokemuksia työssä ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen osallistumisessa. Vuorovaikutussuhteet tuovat palvelupaikkojen yhdyshenkilöt kuitenkin erityisellä tavalla osaksi rangaistusjärjestelmää, ja tästä syntyy väistämättä ristiriitoja. Rautniemen tutkimuksen mukaan vakavia ongelmatilanteita syntyy kuitenkin varsin vähän.

Koko tutkimus osoitteessa
<http://www.rikosseuraamus.fi/47674.htm>

Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset ja tehdyt asiantuntijalausunnot 2009

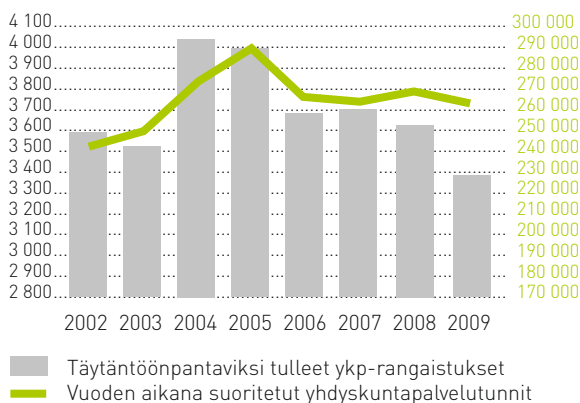

Muuntokelpoisten tuomioiden ja pyydettyjen soveltuvuusselvitysten määrien erotuksesta voidaan päätellä, että merkittävässä osassa tuomioistuinkäsittelyä soveltuvuusselvitystä ei ole ollut käytettävissä. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, ettei vankeuden muuntamista yhdyskuntapalveluksi käsitellä tuomioistuimissa riittävästi. Yhdyskuntapalvelun soveltuvuuden arvioinnissa ei ole tapahtunut muutosta edelliseen vuoteen nähden. Vuonna 2009 annetuista lausunnoista oli myönteisiä 83 prosenttia ja kielteisiä 17 prosenttia.

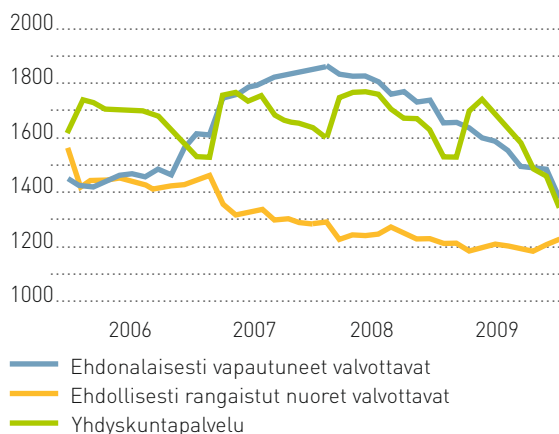
Lakimuutoksia valmisteilla

Vuonna 2009 valmisteltiin yhdyskuntapalvelusta annetun lain muutosta. Tavoitteena on tukea yhdyskuntapalvelun parempaa onnistumista lisäämällä muun kuin työtoiminnan osuutta palvelun suorittamisessa. Muuhun toimintaan voisi sisältyä uusintarikollisuutta ja päihdeongelmia vähentäviä toimintaohjelmia sekä muuta tukitoimintaa. Muun toiminnan osuus on suunnitelmien mukaan tarkoitus kasvattaa nykyisestä enintään 10 tunnista enintään 30 tuntiin.

Yhdyskuntapalvelu vuosina 2002–2009

Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden päivittäisten keskimäärien muutokset 2006–2009

Vuonna 2009 valmisteltiin myös vanhentunutta ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontaa koskevaa lainsäädäntöä. Uudistuksen yhteydessä on tarkoitus korvata henkilötutkinta Rikosseuraamuslaitoksen laatimalla seuraamusselvityksellä. Selvityksessä arvioitaisiin sitä, miten seuraamusvalinnalla voitaisiin edistää nuorten sosiaalista selviämistä ja ehkäistä hänen syyllistymistään uusiin rikoksiin. Valvonnan tarkoituksena olisi tukea valvottavan sosiaalista selviytymistä ja ehkäistä uusintarikollisuutta.

Sähköinen valvontarangaistus koevapauden rinnalle

Rikosseuraamuslaitos on ollut mukana valmistelemasa uutta rikosseuraamusmuotoa, yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin sijoitettavaa valvontarangaistusta. Valvontarangaistus on vapaudessa toimeenpantava ja teknisin laittein valvottava seuraamus, jolla on tarkoitus korvata osa lyhyistä, ehdottomista vankeusrangaistuksista.

Valvontarangaistusten taustalla on tieto siitä, että vapaudessa tapahtuvat kuntouttavat toimet ovat paras keino uusintarikollisuuden vähentämisessä ja rikoksentekijän yhteiskuntaan sopeuttamisessa. Toisin kuin ehdoton vankeus, valvontarangaistus mahdollistaisi myös tuomitun työ- tai opiskelupaikan säilymisen. Valvontarangaistus on määrä ottaa käyttöön vuonna 2011.

Edullisempi kuin vankipäivä

Valvontarangaistuksen tuomitsemisen edellytyksenä olisi, että se edistää rikoksentehtäjän sosiaalista selviytymistä ja ehkäisee uusien rikosten tekemistä. Valvontarangaistus tuomittaisiin saman pituisena ja siitä vapautuisi ehdonalaiseen vapauteen samoin edellytyksin kuin vastaavasta vankeusrangaistuksesta. Valvontarangaistus voitaisiin tuomita vähintään 14 vuorokauden ja enintään kahdeksan kuukauden vankeusrangaistuksen sijasta.

Valvontarangaistuksessa tuomitulla on olinpaikkavelvoite, jossa hänellä on velvollisuus pysyä kotona tai muussa asumiseen tarkoitettussa paikassa aina silloin, kun hänellä ei ole rangaistuksen toimeenpanosuunnitelmaan sisältyvää ohjelmaa. Muu asumiseen tarkoitettu paikka voi olla esimerkiksi päihdekuntoutusta järjestävä laitos. Valvontarangaistukseen sisältyisi aina ehdoton päihteidenkäyttökielto.

Arvion mukaan valvontarangaistusta voitaisiin soveltaa noin 1 000:een tuomittuun vuodessa, jolloin päivittäinen valvottavien määrä olisi noin sata. Yhden täytäntöönpanopäivän kustannukset ovat arviolta vain noin kolmannes vuoden 2009 vankipäivän 146 euron hinnasta.

Tekniikka valvonnan A ja O

Kansainvälisesti yleisin sähköisessä valvonnassa käytettävä tekniikka on valvottavan nilkkaan tai ranteseen kiinnitettävä panta, joka on yhteydessä kiinteästi sijoitettuun seurantalaitteeseen. Tämä toteutustapa on tarkoitus ottaa käyttöön myös Suomessa.

Tekninen ratkaisu on valvonnan onnistumisen edellytys. Valvontalaitetta ei voi irrottaa kehosta ilman, että se antaa hälytyksen. Laitteelta edellytetään myös, että sen asennus ja käyttöönotto on nopeaa ja varmaa. Itse laitteen on oltava pienikokoinen, kevyt, joustava, säädettävä, iskunkestävä ja vesitiivis, eikä se saa haitata valvottavan normaaleja toimintoja. Sen on oltava myös mahdollisimman huomaamaton, jotta se ei leimaa valvottavaa sosiaalisesti.

Nykyisin Suomessa käytössä oleva, koevapauden ja vankien poistumislupien valvonnassa käytettävä sähköinen valvonta perustuu matkapuhelinten paikannusohjelmiin. Valvontarangaistuksissa käytettävää tekniikkaa on tarkoitus käyttää jatkossa myös koevapauden valvonnassa.

Hyviä kokemuksia kansainvälisesti

Hollannin ja Ruotsin avolaitoksista saadut kokemukset sähköisestä valvonnasta ovat olleet erittäin hyviä – sekä avovankiloiden henkilökunta että vangit ovat tyytyväisiä

järjestelmään. Valvonta on tehokasta, sisäinen turvallisuus on parantunut ja luvattomat vankilasta poistumiset ovat vähentyneet lähes nollaan. Myös henkilökunnalle jää rutiinivalvonnan sijaan enemmän aikaa vankien kanssa tehtävään lähityöhön.

Nuorisorangaistus tunnetaan huonosti

Nuorisorangaistus on erityinen, alle 18-vuotiaille tarkoitettu rangaistus. Siihen voidaan tuomita 15–17-vuotias nuori, jolle sakko katsotaan riittämättömäksi ja ehdoton vankeus liian ankaraksi rangaistukseksi. Rangaistuksen pituus on neljästä kahteentoista kuukautta.

Lähtökohtana yhteistyö

Nuorisorangaistuksen keskeinen lähtökohta on eri tahojen välinen yhteistyö. Rangaistuksen toimeenpanosuunnitelma laaditaan yhteistyössä nuoren ja hänen huoltajansa kanssa. Tavoitteena on päästä pureutumaan nuoren ajatteluun ja asenteisiin ja sitä kautta rikolliseen käyttäytymiseen. Rikosseuraamuslaitos täsmentää tuomioistuimen vahvistaman toimeenpanosuunnitelman ja laatii sille aikataulun.

Lyhyt mutta intensiivinen

Nuorisorangaistus koostuu nuoren valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävistä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään että työhön perehtymisestä. Nuorta tavataan räätälöidyn suunnitelman mukaisesti. Tapaamisissa kehitetään nuorten sosiaalisia taitoja ja pyritään eri keinoin ehkäisemään rikosten uusimisia. Rangaistusaika on lyhyt, mutta intensiivinen.

Nuoren valvojana toimii Rikosseuraamuslaitoksen virkamies, johon nuoren täytyy pitää yhteyttä. Nuoren on oltava tapaamisissa päihteettömänä, ja hänen päihteiden käyttöönsä kontrolloidaan muutoinkin.

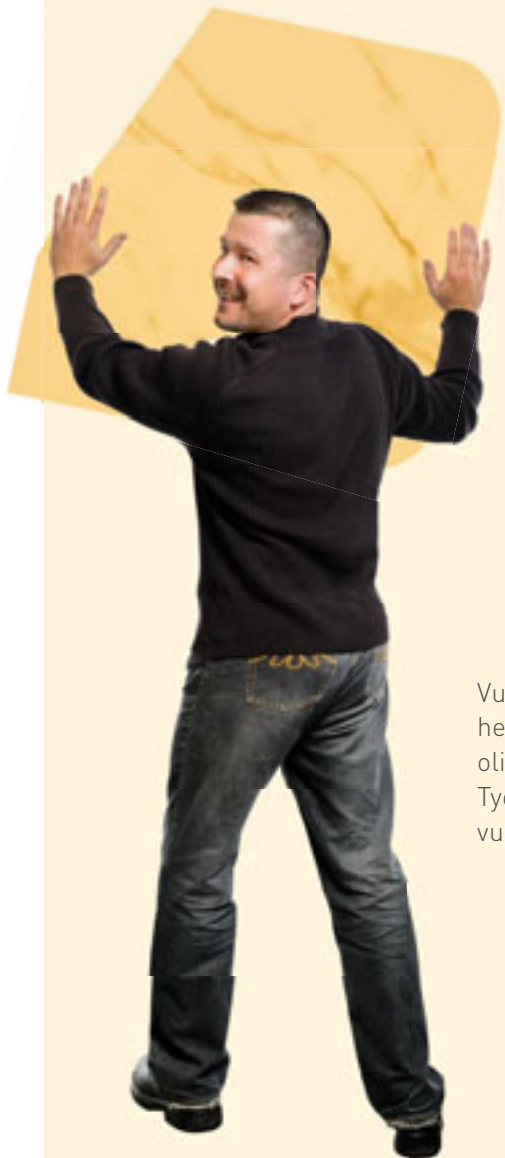
Toimeenpanosuunnitelman rikkomisesta nuori voi saada huomautuksen tai kirjallisen varoituksen. Tuomioistuimen arvioitavaksi nuorisorangaistus viedään, jos nuori ei aloita rangaistuksen suorittamista, jättää sen kesken tai ei ojennu annetusta varoituksesta.

Nuorisorangaistuksia tuomittiin vuonna 2009 vain kymmenen, ja edellisvuonna ainoastaan 16. Vuoden aikana nuorisorangaistuksen suoritti loppuun 79 prosenttia sen aloittaneista.

HENKILÖSTÖ JA TALOUS

Taantuma vaikutti myös rikosseuraamusalalla – vuoden 2009 aikana kulut kasvoivat, tuotot laskivat ja henkilöstön määrä supistui. Muutokset rakenteissa ja toimintatavoissa vaikuttivat kuitenkin siihen, että alan tuottavuus parani.

Vuonna 2009 rikosseuraamusala aktivoi enemmän vankeja ja toimeenpani enemmän yhdyskuntaseuraamuksia yhtä henkilötyövuotta kohden kuin vuotta aikaisemmin.

Vuonna 2009 rikosseuraamusalan henkilökunnasta 58 prosenttia oli miehiä ja 42 prosenttia naisia. Työntekijöiden keski-ikä oli 44,2 vuotta.

Säästöjä syntyi, tuottavuus parani

Rikosseuraamusalan tuottavuus parani vuoden 2009 aikana. Yhtä henkilötyövuotta kohden aktivoitiin enemmän vankeja ja toimeenpantiin enemmän yhdyskuntasuraamuksia kuin edellisvuonna.

Tuottavuussäästöt syntyivät rakenteita, seuraamuksia ja toimintatapoja uudistamalla. Sakon muutorangais- tusta koskevan uudistuksen lisäksi toiminnan painopis- tettä on siirretty laitosseuraamuksista yhdyskuntaseu- raamuksiin ja suljetusta vankeudesta avovankeuteen. Muutosten myötä laitoksissa olevien vankien määrä on vähentynyt, mikä on mahdollistanut vankiloiden ra- kenteelliset muutokset. Myös toimipaikkaverkkoa on supistettu, valvotun koevapauden käyttöä lisätty ja va- rauduttu valvontarangaistuksen käyttöönottoon vuonna 2011.

Rikosseuraamusalan sisäisinä kehittämistoimina sääs- töjä on saavutettu vankikuljetuksissa ja vankien työ- toiminnassa. Siirtyminen vuoden 2010 alusta viidestä

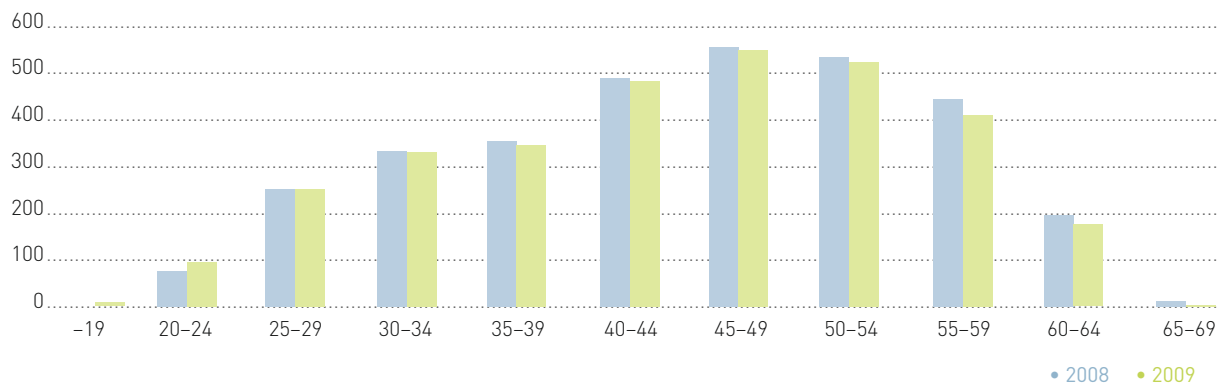
kolmeen täytäntöpanoalueeseen tuo niin ikään sy- nergiaetuja ja jatkossa myös säästöjä.

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on saavuttaa 323 henkilötyövuoden tuottavuussäästö vuosina 2005–2011. Tuottavuushyödyt tukevat hallinnonalan perustavoitei- ta ja luovat taloudellista liikkumavaraa kehittämisse- lle. Muutokset on toteutettu luonnollista vaihtuvuutta hyväk- sikäyttäen ja hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen.

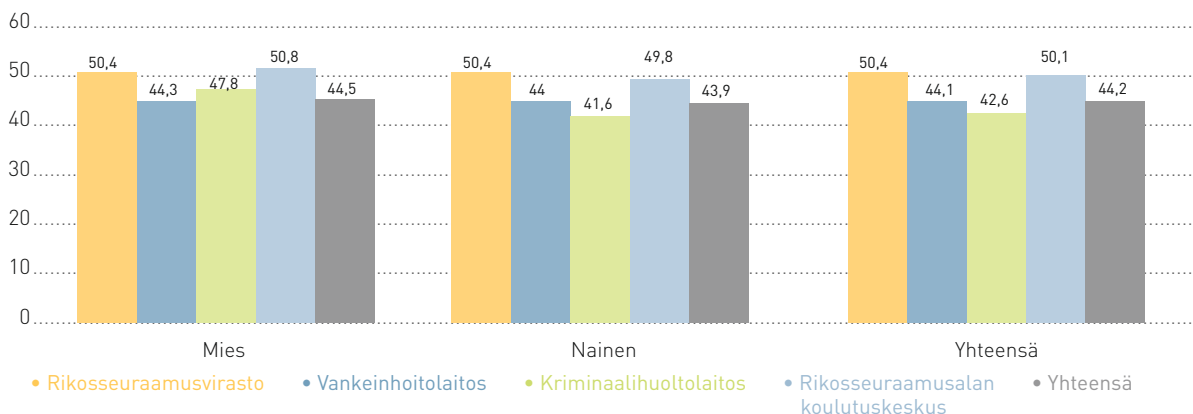
Henkilöstöstrategiaa valmisteltiin

Rikosseuraamusalan henkilöstöstrategiaa valmisteltiin oikeusministeriön henkilöstöstrategian suuntaviivojen mukaisesti ja jalkauttamisessa keskityttiin muutamiin esille nostettuihin pääkohtiin. Strategiatyössä esiin nousseita painopistealueita olivat osaamisen varmis- taminen, töiden organisointi ja työssä jaksaminen sekä johtamisen kehittäminen ja muutoksenhallinta. Valit- tujen painopisteiden jalkauttamiseksi perustettiin työ- hyvinvointiverkosto, joka jatkaa toimintaansa vuonna 2010 alueellisesti.

Rikosseuraamusalan ikäjakauma 2008 ja 2009

Työntekijöiden keski-ikä 2009

Henkilöstön määrä laskenut

Tuottavuusohjelman ansiosta rikosseuraamusalan henkilökunnan kokonaismäärä on laskenut vuosina 2007–2009. Naisten suhteellinen osuus työntekijöistä on kasvanut kahdella prosentilla.

Työntekijöiden keski-ikä oli vuonna 2009 44,2 vuotta, mikä vastaa valtion työntekijöiden yleistä ikärakennetta. Suurimman yksittäisen ikäryhmän muodostivat 45–49-vuotiaat, joiden osuus kokonaishenkilöstöstä oli 17,2 prosenttia. Miesten keski-ikä oli 44,5 ja naisten 43,9 vuotta.

Rikosseuraamusalan nuorin henkilökunta työskenteli vuonna 2009 voimassa olleen organisaation mukaan Kriminaalihuoltolaitoksessa (42,6) ja vastaavasti vanhin Rikosseuraamusvirastossa (50,4). Yli 50-vuotiaiden

osuus koko henkilöstöstä oli 35,2 prosenttia, eli saman verran kuin edellisvuonna.

Sopeuttamistoimista ja taloudellisesta tilanteesta johtuen uuden henkilökunnan rekrytointi väheni vuoden 2009 aikana 60 prosenttia. Vakinaisten virkamiesten rekrytoinnit vähenivät vuoden aikana huomattavasti. Vakinaisen henkilökunnan suhteellinen osuus koko henkilöstöstä kuitenkin kasvoi.

Vuoden 2011 aikana tapahtuvien Konnunsuon vankilan lakkautuksen ja Pelson vankilan supistusten yhteydessä vapautuva vakituinen henkilöstö uudelleensijoitetaan lähtökohtaisesti Rikosseuraamuslaitokseen tai muualle valtionhallintoon. Uudelleensijoitusten turvaamiseksi alan vakinaisten virkojen täyttäminen kiellettiin määräajaksi. Tämä on osaltaan vaikuttanut rekrytoinnin vähenemiseen.

Henkilötyövuodet laitoksittain 2007–2009

	2007	2008	2009
Rikosseuraamusvirasto	87	86	84
Vankeinhoitolaitos	2 723	2 696	2 654
Kriminaalihuoltolaitos	289	271	266
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus*	48	47	47
Yhteensä	3 147	3 101	3 050

*sis. vartijakokelaat

Henkilöstön vaihtuvuus 2007–2009

	Alkaneet palvelujaksot			Päättyneet palvelujaksot			Keskim. henkilöstön lkm			Vaihtuvuus %		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Vakinaiset	79	38	15	174	176	134	2 751	2 801	2 756	9,2	7,7	5,4
Määräaikaiset	754	679	691	631	609	639	561	522	503			
Yhteensä	833	717	706	805	785	773	3 312	3 323	3 259			

Henkilöstön lukumäärä 2007–2009

	2007*		2008		2009	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Mies	1 943	60	1 881	59	1 840	58
Nainen	1 294	40	1 322	41	1 320	42
Vakinainen	2 781	86	2 809	88	2 709	86
Määräaikainen	456	14	394	12	455	14
Kokoaikainen	3 169	98	3 132	98	3 095	98
Osa-aikainen	68	2	71	2	65	2
Kokonaismäärä 31.12.	3 237		3 203		3 160	

* Vuoden 2007 luvuissa ei ole mukana RSKK, lkm ei ole vertailukelpoinen

Runsaat sairauspoissaolot ongelma

Rikosseuraamusalan henkilöstövoimavaroja koskeva suuri haaste ovat jo ennestään runsaat sairauspoissaolot, joiden nousua ei toistaiseksi ole onnistuttu katkaisemaan. Muutostilanteen mukanaan tuoma epävarmuus ei yksin riitä selittämään tätä, sillä kehitys on ollut samansuuntainen jo pidempään. Lisäksi työtyytyväisyys ja johtamisindeksi ovat kuitenkin samanaikaisesti hieman nousseet.

Aluevankiloissa selvitettiin sairauspoissaolojen syitä, ja asiaa on käsitelty myös työterveyshuollon kanssa. Korkeiden sairauspoissaolojen taustalla vaikuttavat te-

kijät ovat monisyisiä. Ulkopuolinen sairauspoissaolojen taustoista tehty selvitys vahvisti, ettei poissaolojen taustalta löytynyt selkeitä yksittäisiä syitä. Selvityksessä ei myöskään löytänyt mitään rikosseuraamusalalle ominaista, muista aloista huomattavasti erottuvaa, poissaoloja selittävää tekijää.

Sairauspoissaoloihin on kiinnitetty erityistä huomiota ja niitä pyritään ehkäisemään ennakolta. Johtamisen kehittämiseen, lähiesiemiestyöhön ja ohjeiden ja määräysten yhtenäisyyteen ja noudattamiseen kiinnitetään jatkossa myös entistä enemmän huomiota.

Sairauspoissaolot/henkilötyövuosi 2007–2009

	2007	2008	2009
Vankeinhoitolaitos, kalenteripv/htv	19,9	20,4	21,1
Kriminaalihuoltolaitos, työp/htv	11,7	11,4	11,7
Rikosseuraamusvirasto työp/htv	16,8	10,8	8,4
Työterveyshuolto euroa/htv	441	315	336
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus pv/htv		10,2	15,2
Yhteensä, työpäivää/htv	14,2	14,6	14,9

Lyhyiden sairauspoissaolojen osuus sairauspäivistä 2007–2009

	2007	2008	2009
Rikosseuraamusvirasto	17,7 %	27,2 %	34,1 %
Vankeinhoitolaitos	16,7 %	16,9 %	15,7 %
Kriminaalihuoltolaitos	28,1 %	28,6 %	29,4 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus		44,5 %	20,4 %
Rikosseuraamusala, yhteensä		23,6 %	22,4 %

Oikeusviranomaisten häirintä yleistä

Oikeusviranomaisiin kohdistunut epäasiallinen vaikuttaminen on suhteellisen yleinen, mutta organisaation sisällä tai julkisuudessa vähän keskusteltu ongelma. Rikosseuraamusalan turvallisuusstrategiatyön yhteydessä selvitettiin vuosina 2007–2008 silloisen Kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistojen, eli nykyisten yhdyskuntaseuramustoimistojen turvallisuutta sekä toimistojen työntekijöihin kohdistunutta epäasiallista vaikuttamista.

Enemmän kuin tuomarit, vähemmän kuin syyttäjät

Kyselyn mukaan rikosseuraamusalan työntekijät kokevat asiakkaiden taholta enemmän epäasiallista vaikuttamista kuin tuomarit, mutta selvästi vähemmän kuin syyttäjät ja rikospoliisit. Eniten häirintää kohdistuu rikospoliisiin (53 %) ja heidän omaisiinsa (4 %) ja toiseksi eniten syyttäjiin (32 %) ja heidän omaisiinsa (4 %). Kriminaalihuollon työntekijöihin (17 %) ja heidän omaisiinsa (1,6 %) kohdistuu hieman enemmän epäasiallista vaikuttamista kuin tuomareihin (15 %) ja heidän omaisiinsa (1 %).

Uhkailua oli kokenut kaikkiaan kymmenen kyselyyn vastanneista 219:sta aluetoimistojen työntekijästä. Eniten uhkailua olivat kokeneet ehdonalaisesti vapautuneita ja yhdyskuntapalvelun

toimeenpanoa valvovat työntekijät. Korruptioyriytyksiä oli kaksi, työntekijöiden omaisiin kohdistunutta epäasiallista vaikuttamista esiintyi neljässä tapauksessa.

Yleensä työntekijät olivat kertoneet häirinnästä työtoverille ja esimiehelle, mutta vain harvat organisaation työsuojelupäällikölle, omaisille tai ystäville. Yhdessäkään tapauksessa ei ollut tehty rikosilmoitusta tai käytetty työterveyshuollon palveluja.

Turvallisuuteen panostettu etelässä

Toimistojen ulkoiseen turvallisuuteen on panostettu erityisesti pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo ja Vantaa) sekä Tampereella ja Jyväskylässä. Kaiken kaikkiaan turvallisuusasiat on ratkaistu aluetoimistoissa hyvin eri tavoin. Työntekijät olivat useimmiten kuitenkin tyytyväisiä työturvallisuuteen, koska siihen liittyviä ongelmia ei ollut ilmennyt.

Aluetoimistojen työturvallisuussuunnitelmat ovat kyselyn mukaan laajuudeltaan ja sisällöltään pääosin hyvin yleisluonteisia.

Lähde: Kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistojen turvallisuus ja henkilöstöön kohdistunut epäasiallinen vaikuttaminen vuosina 2007–2008. Rikosseuraamusviraston monisteita 4/2009.

Yhdyskuntaseuramustoimistojen ulkoiseen turvallisuuteen on panostettu etenkin pääkaupunkiseudulla. Asiakkaiden ja työntekijöiden väliset turvallisuusongelmat oli ratkaistu erityisen hyvin niissä toimistoissa, joissa asiakkaille on järjestetty erilliset vastaanottohuoneet.

Työvoiman saatavuus tulevaisuuden haaste

Rikosseuraamusalan keskeisiä tulevaisuuden haasteita on saada ala vetovoimaiseksi, turvata työvoiman saatavuus sekä huolehtia henkilöstön koulutuksesta.

Vankimäärän lasku, tuottavuusohjelma sekä lähivuosien suhteellisen hidas vartijakunnan eläköityminen vähentävät alan vartijatarvetta. Alan yleistä vetovoimaisuutta kuvaava vankeinhoidon perustutkinnon hakijamäärä on laskenut vuodesta 2007 noin 40 prosenttia. Rikosseuraamusalan työvoiman oletetaan lähivuosina vähenevän ja tehtäväkuvan laajenevan, mikä asettaa tuleville rekrytoinneille ja henkilöstön kehittämistoimille entistäkin suuremman haasteen.

Täydennyskouluksella vahvistetaan työntekijöiden rikosseuraamusalalla tarvitsemää erityisosaamista. Koulutukseen on hakeuduttu varsin epätasaisesti eri yksiköiden kesken. Eniten täydennyskoulutuspalveluja käyttivät yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja sijoittajayksiköiden henkilöstö.

Vantaalla sijaitseva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK) tarjoaa täydennyskoulutusta kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille. Osa koulutuksista on avointa myös rikosseuraamusalan yhteistyökumppaneille.

Kansainvälinen kehittämistyö avaa uusia näkökulmia

Kansainvälisen kehityksen seuraaminen ja parhaiden käytäntöjen tarkastelu ovat tärkeä osa rikosseuraamusalan toiminnan kehittämistä. Arvokkaaksi on koettu myös olla mukana avustamassa muiden maiden järjestelmiä niiden omassa kehittämistyössä, erityisesti Suomen lähialueilla. Suurin osa Rikosseuraamuslaitoksen kansainvälisistä kehittämishankkeista toteutetaan joko Suomen ulkoministeriön tai EU:n rahoittamina.

Kumppaneita ympäri maailmaa

Venäjä on ollut perinteisesti keskeinen yhteistyökumppani rikosseuraamusalalla. Karjalan tasavallan vankiloiden kanssa jatkettiin vankilahenkilökunnan osamisen kehittämiseen tähtäävää hanketta. Itä-Suomen vankiloissa toteutetussa hankkeessa keskityttiin eri henkilöstöryhmien virkamiesvaihtoon. Mukana oli niin kuntouttavaa työtä tekeviä, kuten psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja ohjaajia, kuin valvontahenkilökuntaakin.

Keski-Venäjällä Ivanovon alueella toteutetaan yhdyskuntaseuraamusten kehittämishanketta. Hankkeen keskeisiä teemoja olivat nuoriin tuomittuihin liittyvät erityiskysymykset sekä tuomittujen elektronisen valvonnan kehittäminen, joka on käynnissä sekä Suomessa että Venäjällä.

Namibiassa kehittämishankkeen aiheena on ollut maan yhdyskuntapalvelujärjestelmän kehittäminen sekä vankeinhoidon koulutuskeskuksen tarjoaman turvallisuuskoulutuksen suunnitteleminen.

Kansainvälisiä kehittämishankkeita toteutettiin vuoden 2009 aikana myös Kiinan, Kosovon, Viron ja Pohjoismaiden kanssa.

Suomen täytäntöönpanojärjestelmä kiinnostaa

Suomalaiseen täytäntöönpanojärjestelmään kävi vuoden kuluessa tutustumassa asiantuntijoita ympäri maailmaa. Vierailijoita saatiin muun muassa muista Pohjoismaista, Albaniasta, Bosnia-Herzegovinasta, Japanista, Jordaniasta, Kiinasta, Kosovosta, Latviasta, Uzbekistanista, Venäjältä ja Virosta. Vierailijoiden kiinnostuksen kohteina olivat erityisesti Suomen yhdyskuntaseuraamusjärjestelmä sekä elinkautisen rangaistuksen suorittaminen.

Suomi – rikosseuraamusten mallimaa

Suomi nousi rikosseuraamusjärjestelmän mallimaaksi brittiläisen vankila- ja rikosseuraamusjärjestelmän kehittämistä pohtineen työryhmän ”Do Better – Do Less” -mietinnössä. Asianajaja ja ex-pääministerin puolison **Cherie Boothin** johtama työryhmä tutustui kahden vuoden ajan alan parhaisiin käytäntöihin ja uusiin ideoihin Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Raportin on määrä antaa suuntaviivat Englannin ja Walesin rikosseuraamusjärjestelmän uudistukselle.

Miten vankimäärän supistaminen onnistui?

Kiinnostavan ja esimerkillisen Suomesta tekee raportin mukaan se, että vankimäärää on määrätietoisella toiminnalla ja rangaistusseuraamusjärjestelmän kokonaisuudistuksella saatu supistettua vajaaseen kolmannekseen aikaisemmasta. Vielä 1950-luvulla Suomen vankimäärä oli Länsi-Euroopan korkeimpia, 187 vankia 100 000 asukasta kohti. Nykyisin Suomen vankiluku on Euroopan alhaisimpia, 68/100 000. Englannissa vankien määrä on sen sijaan yli kaksinkertaistunut vajaassa 20 vuodessa.

Humaania ja järkevää kriminaalipolitiikkaa

Raportti luonnehtii Suomen kriminaalipolitiikka järkeväksi ja humaaniksi. Laatijat pitävät Suomen rikosseuraamusjärjestelmän uudistamista erityisesti yhdyskuntaseuraamuksia kehittämällä yksinkertaisena ja selkeänä sekä yleisesti hyväksyttynä. Suomessa erilaisia rangaistuksia ei ole kehitetty määrällisesti liikaa toisin kuin Englannissa, jossa raportin mukaan järjestelmän sekavuus estää tavallista ihmistä ymmärtämästä järjestelmää ja siten lisää sen epäuskottavuutta.

Raportti on luettavissa kokonaisuudessaan ”The Howard League for Penal Reform” -järjestön kotisivuilla www.howardleague.org

Suomi on mukana kehittämässä Namibian turvallisuuskoulutusta.

Kiinan kanssa tehtävä pitkäaikainen rikosseuraamusalan yhteistyö perustuu maiden oikeusministeriöiden väliseen, kolmen vuoden välein uusittavaan sopimukseen.

Tiukka taloustilanne jatkui

Rikosseuraamusalan taloustilanne jatkui tiukkana vuonna 2009. Varsinaisen toimintamäärärahan, 213,4 milj. euroa, ja avolaitosmäärärahan, 6 milj. euroa, lisäksi rikosseuraamusalalle myönnettiin valtion lisätalousarviossa 0,2 milj. euroa. Käytettävissä oli myös edelliseltä vuodelta siirtynyt 4,5 milj. euroa toimintamäärärahaa ja 0,3 milj. euroa avolaitosmäärärahaa. Yhteensä rangaistusten täytäntöönpanoon oli vuonna 2009 käytettävissä 224,5 miljoonaa euroa.

Toiminnasta kertyi vuoden 2009 aikana tuottoja 15,7 miljoonaa euroa, joka on neljä prosenttia edellisvuotta vähemmän. Lasku aiheutui pääosin työtoiminnan alihankintatöiden ja yritysmyyntin vähentymisestä talouden taantumien myötä.

Siirtyvien määrärahojen osuus käytettävissä olevasta määrärahasta saatiin kasvatettua 2,1 prosentista 2,7 prosenttiin eli 6,1 miljoonaan euroon, josta 5,8 miljoonaa euroa oli toimintamäärärahoja ja 0,3 miljoonaa euroa avolaitosmäärärahoja. Oikeusministeriön hallinnonalan siirtyvien määrärahojen osuus käytettävissä olevasta määrärahasta on keskimäärin 4,0 prosenttia.

Henkilöstökulujen erittely

	2009	2008
Henkilöstökulut	108 723 858,01	105 556 264,98
Palkat ja palkkiot	106 304 824,43	104 598 989,14
Tulosperusteiset erät	4 266,00	3 075,00
Lomapalkkavelan muutos	2 414 767,58	954 200,84
Henkilösivukulut	27 076 053,11	27 976 359,85
Eläkekulut	22 547 499,14	22 928 189,82
Muut henkilösivukulut	4 528 553,97	5 048 170,03
Yhteensä	135 799 911,12	133 532 624,83
Johdon palkat ja palkkiot*, josta	2 900 175,08	2 304 129,60
tulosperusteiset erät	4 266,00	3 075,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet		
Johto	5 409,03	4 532,81
Muu henkilöstö	25 375,48	10 220,86
Vankipalkat ja niiden sosiaaliturvamaksut		
Vankipalkat	3 101 510,94	2 960 093,88
Vankien toimintarahat	1 881 968,85	1 362 616,58
Vankien käyttörahat	1 244 665,20	1 889 959,28
Vankien sosiaaliturvamaksut	97 978,50	112 887,33
Yhteensä	6 326 123,49	6 325 557,07
Henkilöstökulut yhteensä	142 126 034,61	139 858 181,90

*Johto on määritetty pääjohtajan päätöksellä v. 2007. Vuoden 2008 alusta johtoon kuuluvan henkilöstön palkat on kirjattu liikekirjandossa omalle tilille lomarahaa lukuunottamatta. Lomarahoina kirjanpidon kertymään on lisätty 6 % vuosipalkkion määrästä.

Vuoden 2009 toteutumaan sisältyy johtoon kuuluvien henkilöiden palkkoja 39 htv:n verran, kun vastaava lukumäärä edellisenä varainhoitovuotena oli 31 htv, mikä on otettava huomioon toteumalukuja verrattaessa.

Kilpailutuksen kautta saavutettiin merkittävä 0,2 milj. euron säästö vankien lääkekuluissa. Muut kulut laskevat 3,7 prosenttia, 2,3 milj. euroon. Merkittävä oli matkakulujen aleneminen kahdeksalla prosentilla videoneuvottelulaitteiden käyttöönoton myötä. Sisäiset kulut kasvoivat 33,6 prosenttia, 5,2 milj. euroon. Kulujen nousua selittää osan vuodelle 2008 suunniteltujen tietohallinnon hankintojen siirtyminen vuodelle 2009.

Rikosseuraamusalan kokonaiskustannukset kasvoivat 1,2 prosenttia, 238,7 milj. euroon. Tästä Vankeinhoitolaitoksen kokonaiskustannukset kasvoivat 1,0 prosenttia, 211,9 milj. euroon, Kriminaalihoitolaitoksen 2,0 prosenttia, 16,0 milj. euroon, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen 1,0 prosenttia, 3,4 milj. euroon ja Rikosseuraamusviraston 5,7 prosenttia, 7,4 milj. euroon.

Toiminnoista valvonta ja vanginkuljetus sekä kiinteistötoiminnot ovat kustannuksiltaan suurimmat kuluerät – vuonna 2009 valvonnan ja vanginkuljetuksen osuus oli 26 prosenttia (62,1 milj. euroa) ja kiinteistötoimintojen 22 prosenttia (53,6 milj. euroa) kokonaiskustannuksista.

Vangeille järjestettävän toiminnan kulut olivat 38,6 milj. euroa ja ne kattoivat 16 prosenttia kokonaiskustannuksista. Vankiloiden perushuollon kustannukset olivat 19,7 milj. euroa (8 % kokonaiskustannuksista). Vankien terveydenhuollon toimintojen kustannukset olivat 13,8 milj. euroa (6 %).

Yhdyskuntaseuraamusten toimintojen kustannukset olivat 7,8 milj. euroa (3 %). Tukitoimintojen sekä pois-saolojen kustannukset olivat 42,9 milj. euroa (18 %).

Lähes kaikki Rikosseuraamusviraston kustannukset on laskettu tukitoimintoihin. Vankeinhoitolaitoksessa tukitoimintojen osuus kokonaiskustannuksista oli 13 prosenttia, Kriminaalihoitolaitoksessa 38 prosenttia ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa 30 prosenttia.

Tuottoja kertyi edellisvuotta vähemmän

Rikosseuraamusalan toiminnasta kertyneet tuotot laskevat vuonna 2009 4,1 prosenttia, 15,7 milj. euroon. Tuotot kattoivat 6,6 prosenttia toiminnan kuluista. Tuottoihin sisältyi 10,8 milj. euroa (11,6) maksullisen toiminnan tuottoja, 1,9 milj. euroa (1,9) vuokria ja käyttökorvauksia sekä 3 milj. euroa (2,8) muita toiminnan tuottoja. Maksullisen toiminnan tuotot sisältävät 4,2 milj. euroa (4,4) laitosten myymälöiden myyntituottoja.

Maksullisen toiminnan tuotot laskevat vuoden aikana 0,9 miljoonaa euroa. Tuottojen laskuun vaikutti taloudellisen taantuman aiheuttama alihankintatyön ja yritysmyyntin hiljentyminen sekä Sukevan vankilan Iskolan avovankilaosaston lakkauttaminen. Vuokria ja käyttökorvauksia kertyi edellistä vuotta vastaava määrä.

Menot seuraamusta kohden kasvoivat

Toimintamenot kasvoivat vuoden aikana kahdella prosentilla, 212,3 milj. euroon.

Vankia kohden lasketut toimintamenot kasvoivat 3 prosenttia, 53 280 euroon. Nousu aiheutti henkilöstömenojen ja pääomavuokrien nousu sekä vankimäärän vähäinen aleneminen. Yhden vankipäivän hinta vuonna 2009 oli 146 euroa. Vuonna 2009 rikosseuraamusala oli kokonaan nettobudjetoitu, mikä vaikutti myös vankipäivän hintaan.

Yhdyskuntaseuraamusta kohden lasketut toimintamenot kasvoivat 11 prosenttia, 3 682 euroon. Lisäystä edellisvuodesta on 379 euroa. Nouseen vaikutti pääasiassa yhdyskuntaseuraamuksia päivittäin suorittavien määrän lasku.

Rikosseuraamusalan kokonaiskustannukset 2007–2009

	2007	2008	2009	Vertailu 2009/2008
Kokonaiskustannus (100 000 €)	221 194	235 962	238 748	1 %
Kustannukset vuodessa / vanki	55 670	59 509	60 670	2 %
Kustannukset vuodessa / yhdyskuntaseuraamusta suorittava	2 974	3 331	3 721	12 %
Toimintamenot vuodessa / vanki (netto)	48 566	51 902	53 280	3 %
Toimintamenot / yhdyskuntaseuraamusta suorittava	2 881	3 303	3 682	11 %

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.–31.12.2009		1.1.–31.12.2008	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	10 757 943,77		11 635 582,16	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	1 946 818,77		1 939 392,50	
Muut toiminnan tuotot	<u>3 008 605,35</u>	15 713 367,89	<u>2 809 257,36</u>	16 384 232,02
TOIMINNAN KULUT				
Aineet ja tarvikkeet				
Ostot tilikauden aikana	26 466 304,49		27 879 844,80	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	329 606,06		-212 566,46	
Henkilöstökulut	142 126 034,61		139 858 181,90	
Vuokrat	37 592 573,01		35 665 674,94	
Palvelujen ostot	23 146 770,61		22 435 862,25	
Muut kulut	2 339 943,17		2 429 964,54	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-16 579,92		342 583,73	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-2 786 481,83		-3 247 634,87	
Poistot	4 199 390,84		5 025 020,00	
Sisäiset kulut	5 228 288,39	-238 625 849,43	3 912 612,85	-234 089 543,68
JÄÄMÄ I		-222 912 481,54		-217 705 311,66
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	11 676,15		5 361,10	
Rahoituskulut	<u>-6 280,12</u>	5 396,03	<u>-7 711,95</u>	-2 350,85
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	21 236,38		4 842,17	
Satunnaiset kulut	-19 299,70	1 936,68	-42 439,79	-37 597,62
JÄÄMÄ II		-222 905 148,83		-217 745 260,13
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut kotitalouksille		-19 862,98		<u>-22 706,79</u>
JÄÄMÄ III		-222 925 011,81		-217 767 966,92
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	2 173 060,34		2 223 630,49	
Suoritetut arvonlisäverot	-17 035 735,03	-14 862 674,69	-16 504 543,71	-14 280 913,22
TILIKAUDEN KULUJÄÄMÄ		-237 787 686,50		-232 048 880,14

Rangaistusten täytäntöönpanon tilinpäätöstietoja vuodelta 2009

Toimintamenot (netto) 1 000 €				
	Henkilöstön palkkaus	Muut toiminta- menot	Tulot	Toimintamenot yhteensä
RANGAISTUSTEN TÄYTÄNTÖÖN- PANO YHTEENSÄ	132 173	95 732	-15 580	212 325
VANKEINHOITOLAITOS YHT.	113 970	87 436	-15 365	186 041
Etelä-Suomen aluevankila	41 408	28 406	-4 696	65 118
Länsi-Suomen aluevankila	25 376	21 166	-5 233	41 309
Kaakkois-Suomen aluevankila	12 936	7 602	-1 860	18 679
Itä-Suomen aluevankila	13 952	8 413	-1 563	20 801
Pohjois-Suomen aluevankila	11 577	7 198	-1 887	16 888
Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikkö	9 407	5 878	-125	15 159
VHL yhteiset tehtävät *	-686	8 773	0	8 087
KRIMINAALIHUOLTOLAITOS YHT.	11 146	4 730	-15	15 861
Espoon aluetoimisto	653	199	0	852
Helsingin aluetoimisto	1 239	511	0	1 750
Hämeenlinnan aluetoimisto	567	154	0	721
Joensuun aluetoimisto	446	146	0	591
Jyväskylän aluetoimisto	629	217	-1	845
Kaakkois-Suomen aluetoimisto	767	206	0	973
Kuopion aluetoimisto	697	226	-1	922
Lahden aluetoimisto	616	178	-1	793
Mikkelin aluetoimisto	421	155	-7	569
Pohjanmaan aluetoimisto	686	210	-1	894
Pohjois-Suomen aluetoimisto	1 215	373	-4	1 584
Porin aluetoimisto	482	107	0	588
Tampereen aluetoimisto	1 015	210	0	1 225
Turun aluetoimisto	1 099	237	0	1 336
Vantaan aluetoimisto	685	162	0	848
Kriminaalihuoltolaitoksen yhteiset *	-70	1 440	0	1 370
Rikosseuraamusvirasto	4 993	2 170	0	7 163
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 063	1 396	-200	3 260

Palkkausmenot eivät sisällä lomapalkkavelan muutosta ja vangeille maksettuja palkkoja.

*Negatiivinen palkkameno johtuu edellisen vuoden eläkemaksujen palautuksesta.

Vankeinhoidon tilastoja 2009

Fångvårdsstatistik 2009

Vuoden 2009 aikana vapautuneet rangaistusvangit rangaistuslaitoksessa suoritetun rangaistusajan pituuden perusteella sakkovankeja lukuun ottamatta

Frigivna dömda fångar 2009 enligt avtjänad strafftid, med undantag av bötesfångar

Suoritus aika Avtjänad tid	Miehiä Män	Naisia Kvinnor	Yhteensä Totalt	%
Enintään 1 kuukausi Högst 1 månad	647	62	709	15,56
Yli 1 kk–2 kk 1–2 månader	924	60	984	21,60
Yli 2 kk–3 kk 2–3 månader	457	20	477	10,47
Yli 3 kk–6 kk 3–6 månader	690	55	745	16,35
Yli 6 kk–1 vuosi 6 månader–1 år	640	41	681	14,95
Yli 1 vuosi–2 vuotta 1–2 år	566	39	605	13,28
Yli 2 vuotta–4 vuotta 2–4 år	233	18	251	5,51
Yli 4 vuotta–8 vuotta 4–8 år	83	6	89	1,95
Yli 8 vuotta Över 8 år	14	1	15	0,33
Yhteensä Totalt	4 254	302	4 556	100,0

Ehdonalaisesti vapautuneet vuosina 2005–2009

Villkorligt frigivna 2005–2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Ehdonalaisesti vapautuneita yhteensä Villkorligt frigivna, totalt	4 579	4 767	4 567	4 406	4 485
Vankilan johtajan/johtokunnan päätöksellä Genom beslut av fängelsedirektören/fängelsedirektionen	4 564	4 740	4 562	4 397	4 476
Oikeusministeriön/Rikosseuraamusviraston päätöksellä Genom beslut från justitieministeriet/Brottspåföljdsverket	7	16	0	0	0
Tasavallan presidentin armahduksella Benådade av republikens president	6	10	4	2	1
Vankilaoikeuden päätöksellä Genom beslut från fängelsedomstolen	2	0	0	0	0
Helsingin hovioikeuden päätöksellä Genom beslut från Helsingfors hovrätt			1	6	7
Korkeimman oikeuden päätöksellä Enligt högsta domstolens beslut					1
Haagin sotarikostuomioistuimen päätöksellä Genom beslut av krigsförbrytartribunalen i Haag		1		1	0
Valvontaan asetettu Ställda under övervakning	977	1 167	1 140	925	856

Vankiluku, vankitilat ja henkilökunnan määrä vankiloittain vuonna 2009

Antalet fångar, fånglokaler och anställda per fängelse 2009

	Henkilökunta 31.12.2009 Antalet anställda 31.12.2009	Keskivankiluku Antalet fångar i genomsnitt			Vankitilat 31.12.2009 Fängelseplatser 31.12.2009
		Miehiä Män	Naisia Kvinnor	Yhteensä Totalt	
Suljetut vankilat / Slutna anstalter					
Etelä-Suomen aluevankila	39				
Helsingin vankila	194	297	(294)		328
Hämeenlinnan vankila	160	62	(73)	100 (82)	173
Jokelan vankila	95	113	(110)		112
Keravan vankila	135	102	(166)		95
Riihimäen vankila	161	236	(228)		223
Vantaan vankila	143	218	(197)	1 (12)	166
Länsi-Suomen aluevankila	40				
Kylmäkosken vankila	98	143	(144)		113
Turun vankila	248	335	(325)	33 (31)	255
Vaasan vankila	68	88	(85)		64
Kaakkois-Suomen aluevankila	20				
Konnunsuon vankila	139	135	(194)	2 (8)	109
Mikkelin vankila	64	83	(94)		56
Itä-Suomen aluevankila	23				
Kuopion vankila	68	61	(61)	1	50
Pyhäselän vankila	64	74	(71)	18 (16)	87
Sukevan vankila	126	172	(167)		176
Pohjois-Suomen aluevankila	19				
Oulun vankila	76	87	(94)	9 (11)	80
Pelson vankila	162	176	(177)	8 (7)	209
Psykiatrinen vankisairaala**	70				
Hämeenlinnan vankisairaala*	41				
Vht:n Terveystieteiden tutkimuskeskus	103				
Suljetut vankilat yhteensä	2356	2 382	(2 478)	173 (171)	2 555 (2 649)
Slutna anstalter totalt					2 296
Avolaitokset / Öppna anstalter					
Etelä-Suomen aluevankila					
Helsingin avovankila, Vantaan os.****		20	(81)		
Helsingin avovankila, Suomenlinnan os.		93	(68)		95
Helsingin avovankila yhteensä	29				
Jov:n avovankilaosasto***		18	(15)		16
Kev:n avovankilaosasto***		52			74
Vanajan vankila, Vanajan os.				60 (49)	55
Vanajan vankila, Ojoisten os.		51	(43)		50
Vanajan vankila yhteensä	35				
Länsi-Suomen aluevankila					
Käyrän vankila	33	60	(56)		72
Satakunnan vankila, Huittisen os.		85	(79)		91
Satakunnan vankila, Köyliön os.		60	(64)	10 (9)	78
Satakunnan vankila yhteensä	98				
Vilppulan vankila	37	66	(60)		66
Kaakkois-Suomen aluevankila					
Kov:n Haminan työsiirtola***		35	(31)		32
Naarajärven vankila	51	87	(83)		101
Sulkavan vankila	29	47	(42)		48
Itä-Suomen aluevankila					
Juuan vankila	21	35	(37)		40
Kuv:n avovankilaosasto***		19	(17)		25
Laukaan vankila	32	59	(52)		62
Suv:n Iskolan avovankilaosasto			(15)		(15)
Pohjois-Suomen aluevankila					
Ouv:n avovankilaosasto***					7
Pev:n Kestilän avovankilaosasto***		42	(37)		46
Ylitornion vankila	20	35	(36)	3 (3)	44
Avolaitokset yhteensä	385	864	(816)	73 (61)	1 002
Öppna anstalter totalt					
Yhteensä / Totalt	2741	3 246	(3 294)	246 (232)	3 492 (3 526)

* Vankisairaalassa oli keskimäärin päivittäin paikalla 28 vankia.

I Sjukhuset för fångar vårdades dagligen i genomsnitt 28 fångar.

** Psykiatrisessa vankisairaalassa (Turku) oli keskimäärin päivittäin paikalla 25 vankia. I Psykiatriska sjukhuset för fångar (Åbo) vårdades dagligen i genomsnitt 25 fångar.

*** Henkilöstö sisältyy päälaitoksen henkilöstömäärään.

Personalen ingår i antalet anställda i huvudinrättningen.

**** Vantaan avovankilaosaston toiminta loppunut 1.4.2009.

Verksamheten upphörde den 1 april 2009.

Rangaistusvankien päärikos ikäryhmittäin 1.5.2009

De dömda fångarnas huvudbrott enligt åldersgrupp den 1 maj 2009

Päärikos Huvudbrott	Ikä Ålder												Yhteensä Totalt	
	15-17		18-20		21-29		30-39		40-49		50-		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Ryöstö Rån	1	33,3	12	16,7	102	12,0	56	5,8	19	3,0	5	1,3	195	6,7
Varkaus Stöld	0	0,0	9	12,5	137	16,1	117	12,1	57	8,9	18	4,5	338	11,6
Muu omaisuusrikos Övriga egendomsbrott	0	0,0	2	2,8	21	2,5	28	2,9	34	5,3	24	6,1	109	3,7
Henkirikos Brott mot liv	2	66,7	19	26,4	130	15,3	178	18,5	150	23,5	112	28,3	591	20,2
Muu väkivaltarikos Övriga våldsbrott	0	0,0	12	16,7	206	24,2	209	21,7	115	18,0	55	13,9	597	20,4
Siveellisyydsrikos Sedlighetsbrott	0	0,0	0	0,0	24	2,8	31	3,2	17	2,7	27	6,8	99	3,4
Muut rikoslakirikokset Övriga brott mot strafflagen	0	0,0	4	5,6	35	4,1	44	4,6	33	5,2	37	9,3	153	5,2
Liikennejuopumus Trafikfylleri	0	0,0	10	13,9	92	10,8	118	12,2	112	17,5	78	19,7	410	14,0
Huumausainerikos Narkotikabrott	0	0,0	4	5,6	94	11,1	179	18,6	98	15,3	38	9,6	413	14,1
Muu rikos Övriga brott	0	0,0	0	0,0	9	1,1	4	0,4	4	0,6	2	0,5	19	0,6
Yhteensä Totalt	3	100,0	72	100,0	850	100,0	964	100,0	639	100,0	396	100,0	2 924	100,0
Ikäjakoma % Åldersfördelning %	0,1		2,5		29,1		33,0		21,9		13,5		100,0	

Päärikoksella tarkoitetaan rikosta, josta määrätty rangaistus on suurin.
Med huvudbrott avses det brott som bestraffas strängast.

Rangaistusvankien kertaisuus ikäryhmittäin 1.5.2009

Antalet intagningar hos dömda fångar enligt åldersgrupp den 1 maj 2009

Kertaisuus Antalet intagningar	Ikä Ålder												Yhteensä Totalt	
	15-17		18-20		21-29		30-39		40-49		50-		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1.....	3	100,0	53	73,6	283	33,6	248	25,8	183	28,6	145	36,6	915	31,4
2.....	0	0,0	12	16,7	185	21,9	134	13,9	60	9,4	35	8,8	426	14,6
3.....	0	0,0	3	4,2	119	14,1	87	9,0	47	7,4	33	8,3	289	9,9
4.....	0	0,0	2	2,8	86	10,2	84	8,7	38	5,9	16	4,0	226	7,8
5.....	0	0,0	1	1,4	77	9,1	82	8,5	45	7,0	12	3,0	217	7,4
6.....	0	0,0	0	0,0	36	4,3	67	7,0	39	6,1	17	4,3	159	5,5
7.....	0	0,0	1	1,4	36	4,3	64	6,6	31	4,9	15	3,8	147	5,0
8.....	0	0,0	0	0,0	21	2,5	197	20,5	196	30,7	123	31,1	537	18,4
Yhteensä Totalt	3	100,0	72	100,0	843	100,0	963	100,0	639	100,0	396	100,0	2 916	100,0

Rangaistusvankien ennakoitua laitoksessaoloajat ikäryhmittäin 1.5.2009

Prognostiserade anstaltstider hos dömda fångar enligt åldersgrupp den 1 maj 2009

Laitoksessaoloaika Anstaltstid	Ikä Ålder												Yhteensä Totalt	
	15-17		18-20		21-29		30-39		40-49		50-		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
-1,9 kk/mån.....	0	0,0	8	11,1	59	6,9	44	4,6	40	6,3	27	6,8	178	6,1
2-2,9.....	0	0,0	5	6,9	38	4,5	34	3,5	40	6,3	28	7,1	145	5,0
3-3,9.....	0	0,0	5	6,9	32	3,8	28	2,9	30	4,7	11	2,8	106	3,6
4-4,9.....	0	0,0	6	8,3	33	3,9	31	3,2	16	2,5	10	2,5	96	3,3
5-5,9.....	0	0,0	4	5,6	30	3,5	28	2,9	22	3,4	9	2,3	93	3,2
6-8,9.....	0	0,0	7	9,7	73	8,6	72	7,5	35	5,5	29	7,3	216	7,4
9-11,9.....	2	66,7	7	9,7	69	8,1	79	8,2	45	7,0	25	6,3	227	7,8
1-1,9 v/år.....	1	33,3	20	27,8	231	27,2	225	23,3	141	22,1	95	24,0	713	24,4
2-3,9.....	0	0,0	9	12,5	164	19,3	206	21,4	116	18,2	59	14,9	554	18,9
4 v/år-.....	0	0,0	1	1,4	121	14,2	217	22,5	154	24,1	103	26,0	596	20,4
Yhteensä Totalt	3	100,0	72	100,0	850	100,0	964	100,0	639	100,0	396	100,0	2 924	100,0

Ennakoidut laitoksessaoloajat perustuvat siihen, että vanki voi päästä ehdonalaiseen vapauteen suorittuaan tietyn osan rangaistuksestaan. De prognostiserade anstaltstiderna grundar sig på den omständighet att en fånge kan frigges villkorligt efter att ha avtjänat en bestämd del av straffet.

Mies- ja naisrangaistusvankien päärikos 1.5.2009

Huvudbrotten hos manliga och kvinnliga fångar den 1 maj 2009

Päärikos Huvudbrott	Miehet Män		Naiset Kvinnor		Yhteensä Totalt	
	N	%	N	%	N	%
	Ryöstö Rån	185	6,8	10	5,3	195
Varkaus Stöld	318	11,6	20	10,5	338	11,6
Muu omaisuusrikos Övriga egendomsbrott	98	3,6	11	5,8	109	3,7
Henkirikos Brott mot liv	539	19,7	52	27,4	591	20,2
Muu väkivaltarikos Övriga våldsbrott	555	20,3	42	22,1	597	20,4
Siveellisyyserikos Sedlighetsbrott	98	3,6	1	0,5	99	3,4
Muut rikoslakirikokset Övriga brott mot strafflagen	145	5,3	8	4,2	153	5,2
Liikennejuopumus Trafikfylleri	393	14,4	17	8,9	410	14,0
Huumausainerikos Narkotikabrott	384	14,0	29	15,3	413	14,1
Muu rikos Övriga brott	19	0,7	0	0,0	19	0,6
Yhteensä Totalt	2 734	100,0	190	100,0	2 924	100,0

Vankien ajankäytön jakautuminen arkipäivisin vuosina 2005–2009
Hur fångarnas användning av tiden fördelades på vardagar 2005–2009

Ajankäyttö Användning av tiden	2005		2006		2007		2008*		2009*	
	% vankipäivistä Procent av en fångdag	Vankeja keskim. päivässä Dagligt genomsnittligt antal fångar	% vankipäivistä Procent av en fångdag	Vankeja keskim. päivässä Dagligt genomsnittligt antal fångar	% vankipäivistä Procent av en fångdag	Vankeja keskim. päivässä Dagligt genomsnittligt antal fångar	% vankipäivistä Procent av en fångdag	Vankeja keskim. päivässä Dagligt genomsnittligt antal fångar	% vankipäivistä Procent av en fångdag	Vankeja keskim. päivässä Dagligt genomsnittligt antal fångar
Tuotanto Produktion	18	681	19	731	17	604	17	595	15	515
Kiinteistötoimi Fastighetsvård	11	412	10	384	9	329	9	313	9	328
Työsiirtolatyöt** Arbete i arbetskolonier	3	136	4	141	5	184	5	187	4	133
Taloushuolto Hushållsarbete	5	204	4	148	3	116	3	104	3	105
Koulutus Utbildning	8	324	9	331	9	311	9	330	9	328
Muut aktiivitoiminnot*** Andra aktiviteter	9	341	10	390	6	197	6	231	7	257
Sairaus Sjukdom	5	195	5	179	5	159	5	174	5	160
Toimintaan sijoittamatta Inte placerade i någon verksamhet	21	804	28	1056	37	1 327	37	1 303	38	1 305
Muut toiminnot Övrig sysselsättning	20	791	11	417	9	324	9	333	10	329
Yhteensä Totalt	100	3 888	100	3 777	100	3 551	100	3 570	100	3 460

* Vuosina 2008 ja 2009 vankeja keskimäärin päivässä laskettu ansiokorttien tuntimäärästä. Vuodet 2004–2007 keskvankiluvusta laskettuna. Det genomsnittliga antalet fångar per dag 2008 och 2009, beräknat utifrån antalet timmar på inkomstkorten. Åren 2004–2007 beräknade utifrån det genomsnittliga antalet fångar.

** Vuodet 2007, 2008 ja 2009 sisältävät myös siviilityön (v. 2009 keskim. 28 vankia/pv)

Åren 2007, 2008 och 2009 inbegriper också civilt arbete (i genomsnitt 28 fångar per dag 2009)

*** Muut aktiivitoiminnot ovat toiminta- ja päihdeohjelmia sekä rangaistusajan suunnittelua ja yksilötyötä.

Övrig aktiv sysselsättning består av åtgärds- och missbrukarprogram, planläggning av strafftiden och individuellt arbete.

Vuoden 2009 aikana päättyneiden sakon muuntorangaistusten pituus

Längden av förvandlingsstraff för böter som avslutades 2009

Suoritusaika Avtjänad tid	Pelkästään sakon muunto- rangaistuksen suorittaneet Fångar som endast avtjänade förvandlingsstraff för böter			Sakon muuntorangaistuksen suorittaneet muut vangit Övriga fångar som avtjänade förvandlingsstraff för böter		
	Miehiä Män	Naisia Kvinnor	Yhteensä Totalt	Miehiä Män	Naisia Kvinnor	Yhteensä Totalt
Enintään 10 päivää Högst 10 dagar	573	80	653	118	8	126
11–30 päivää/dagar	585	65	650	374	35	409
31–60 päivää/dagar	230	38	268	183	17	200
61–90 päivää/dagar	50	8	58	110	5	115
Yhteensä Totalt	1 438	191	1 629	785	65	850

SAMMANDRAG

En gemensam organisation – tillsammans kan vi gå framåt!

Det omfattande utvecklingsprojekt i brottspåföljdssektorn som startade 2007 slutfördes 2009. Utvecklingsprojektet ledde till att det i början av 2010 uppkom en ny myndighet i brottspåföljdssektorn i Finland, Brottspåföljdsmyndigheten, som består av det före detta Brottspåföljdsverket och av kriminalvårdsväsendet och fängenvårdsväsendet som lydde under verket.

Brottspåföljdsmyndigheten lyder under justitieministeriet och driver kriminalpolitik enligt ministeriets riktlinjer. Myndigheten svarar för verkställighet, styrning och förvaltning av fängelsestraff och samhällspåföljder.

Syftet med organisationsreformen var att bygga upp en enhetlig organisation för straffverkställighet i Finland, varvid verkställigheten av fängelsestraff och samhällspåföljder ska kunna skötas mera effektivt än tidigare. Genom reformen eliminerades överlappande administration. Verksamhetsmetoder och styrning gjordes enhetligare.

Ändamålet är att öka tryggheten

Brottspåföljdsmyndigheten ökar tryggheten i samhället genom att övervaka och vid behov isolera de dömda men framför allt genom att främja de dömdas färdigheter att föra ett liv utan kriminalitet efter att straffet avtjänats.

Genom enhetlig verksamhet ska de dömda om möjligt erbjudas kontinuerligt stöd under fängelsetiden, frigivningen och avtjänandet av samhällspåföljder. Reformen gör det också lättare att överföra tyngdpunkten i verksamheten från fängelsestraff till påföljder på öppna anstalter.

Helsingfors, Tammerfors och Kuopio är centralorter

Efter reformen är Finland indelat i tre brottspåföljdsregioner enligt befolkningsutvecklingen och antalet fångar. Södra Finlands brottspåföljdsregion leds i Helsingfors, Västra Finlands brottspåföljdsregion i Tammerfors, och Östra och Norra Finlands brottspåföljdsregion i Kuopio. Myndighetens centrala förvaltningsenhet befinner sig i Helsingfors. Centralorten för hälsovårdsenheten är Tavastehus. Utbildningscentrumet för brottspåföljdssektorn i Vanda lyder under Brottspåföljdsmyndighetens resultatstyrning.

De grundläggande enheterna vid Brottspåföljdsmyndigheten består av byråer för samhällspåföljder, öppna anstalter och slutna fängelser. Efter reformen finns det totalt 16 byråer för samhällspåföljder och 29 fängelser i landet som helhet. Varje enskild brottspåföljdsregion har ett eget utvärderingscentrum där arbetet med utlåtanden, utvärderingen av de dömda och utarbetandet av planer för strafftiden har koncentrerats. De administrativa stödfunktionerna är koncentrerade till regioncentrumen.

En ny logotyp – vägen till friheten

I samband med organisationsreformen fick Brottspåföljdsmyndigheten en ny logotyp. Den avspeglar syftet med Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet: vägen till friheten.

Den symboliska stigen på logotypen börjar med brottet som avbildas mot en mörkgrå bakgrund. Blå är färgen för avtjänandet av straffet. Den gröna förgen står för frigivningsstadiet som ska stödja integreringen i samhället och inledningen av ett nytt liv. Den gula färgen i slutet av stigen påminner om målet.

Den lutande bokstaven I i logotypen RISE (förkortningen för Brottspåföljdsmyndigheten på finska) ska återspegla uppåt- och framåtriktad rörelse och utveckling.

Knappt 15 400 domar

De straffrättsliga påföljderna indelas i fängelsestraff och samhällspåföljder som avtjänas i frihet.

Fängelserna svarar för verkställighet av ovillkorliga fängelsestraff, förvandlingsstraff för böter och häktning. Byråerna för samhällspåföljder svarar för verkställighet av samhällspåföljder som avtjänas i frihet.

Totalt 15 379 straffdomar antecknades 2009 i Brottspåföljdsverkets (numera Brottspåföljdsmyndighetens centrala förvaltningsenhet) domregister. Totalt 11 493 av dessa var domar till fängelse, 3 875 var domar till samhällstjänst och 10 var ungdomsstraff. Siffrorna i domregistret omfattar underrätternas domar som inte ännu vunnit laga kraft. I Brottspåföljdsverkets register över unga som dömts till övervakning och villkorligt straff antecknades 990 domar.

Antalet ansökningar om uppskov sjönk

Brottspåföljdsverket tog 2009 emot totalt 671 ansökningar om uppskov, vilket var något färre än under fjolåret (739 ansökningar 2008). Knappt hälften av ansökningarna (296) bemöttes jakande. Totalt 47 utlåtanden om besvär över uppskavsbeslut lämnades till Helsingfors förvaltningsdomstol.

Verkställighet överfördes i huvudsak till de nordiska länderna och Estland

Brottspåföljdsverket tog 2009 emot totalt 96 anhållanden om verkställighet från de övriga nordiska länderna. Av dessa gällde 89 straffverkställighet och resten (7) ordnande av övervakning i Finland. Totalt 69 fall av straffverkställighet eller övervakningsöverföring från Finland till något annat nordiskt land var anhängiga. Av dessa gällde 11 ordnande av övervakning.

Justitieministeriet beslutar om verkställighetsöverföring som inte gäller de nordiska länderna. Under 2009 överfördes två finländska fångar till hemlandet för fortsatt avtjänande av straffet, den ena från Tyskland och den andra från Estland. Fyra fångar överfördes från Finland till ett annat land, samtliga till Estland. Fem fångar som hade utlämnats till Finland för straffprocess returnerades dessutom till Estland.

Rättslig övervakning

Antalet klagomål sjönk 2009 jämfört med föregående år. Totalt 272 klagomål togs emot (363 år 2008). Totalt 314 klagomål bemöttes. Dessutom tog Brottspåföljdsverket emot 59 klagan som lämnats in av anhöriga på en fånges vägnar, eller anhållanden om handlingar. Totalt 55 bemöttes.

En fånge kan enligt fängelselagen och häktninglagen framställa ett korrigeringsyrkande direkt till direktören för regionfängelset när det gäller vissa avgöranden som gäller dömda eller fångar. Totalt 364 sådana korrigeringsyrkanden framställdes 2009 i hela landet. De vanligaste skälen till korrigeringsyrkanden var disciplinstraff och senareläggning av straffverkställighet som inte berodde på hälsoskäl.

Om fången eller den dömda inte kan nå önskat resultat genom korrigeringsyrkandet, kan han eller hon anföra besvär hos förvaltningsdomstolen. Totalt 100 besvär anfördes 2009.

Brottspåföljdsverket tog 2009 emot 14 anhållanden om utlåtande från Helsingfors hovrätt. De gällde villkorlig

frigivning av långtidsfångar. Enligt beslut från hovrätten frigavs 7 fångar. Enligt högsta domstolens beslut frigavs en fånge.

Den interna inspektionen är separat och lyder under generaldirektören

Sex inspektioner genomfördes 2009 inom ramen för Brottspåföljdsverkets inspektionsverksamhet. Tre av dessa inspektioner fokuserade på hur principerna i fängelselagen iakttogs. Fängelserna hade relativt väl omfattat ny praxis vid genomförandet av fängelseprocessen.

I avvikelse från tidigare praxis ska enheten för intern inspektion vid justitieministeriet inte längre direkt inspektera Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet. Därför har en intern inspektion som lyder under generaldirektören i början av 2010 inrättats vid Brottspåföljdsmyndigheten.

Fångvård

Antalet fångar minskade redan det fjärde året i rad i Finland. Det dagliga medeltalet fångar var knappt 3 500. Totalt 6 185 fångar frigavs under året efter avtjänat straff. Den genomsnittliga anstaltstiden var knappt 9 månader.

Det dagliga medeltalet dömda fångar och bötesfångar gick ned. Antalet förvandlingsstraff för böter sjönk på grund av en lagändring som trädde i kraft i slutet av 2008 och som innebar att böter som bestämts av polisen och förblivit obetalda inte längre skulle förvandlas till fängelse. Böter som bestämts av domstolar påverkades inte av lagändringen. Antalet bötesfångar var i slutet av året nästan på samma nivå som i de övriga nordiska länderna.

Andelen kvinnor var i genomsnitt sju procent av fångarna. Det dagliga genomsnittet av utländska fångar steg med rentav 14 procent jämfört med fjolåret, från 325 till 370. Merparten av fångarna, ca tre fjärdedelar, frigavs direkt från slutna fängelser, endast en fjärdedel från öppna anstalter, trots att antalet fångar på öppna anstalter växte något under 2009 och uppgick i genomsnitt till 936 (877 år 2008). Vi har som syfte att drygt en tredjedel av fångarna ska befinna sig på öppna anstalter i framtiden.

Vi satsar på trygghet i fängelserna

Tryggheten i fängelserna förblev god. Det interna våldet i fängelserna ser ut att ha minskat, och andelen

fångar som inte återvände från permissioner förblev på fjolårsnivån.

Vi försökte vidare reducera hotet från organiserad brottslighet mot anstaltssäkerheten och fångarna genom att bl.a. använda IT-system och effektivisera samarbetet mellan myndigheterna. Personalens färdigheter att identifiera och bekämpa kriminalitet i fängelserna främjades genom utbildning på lokal nivå tillsammans med polisen.

Antalet rymningar och rymningsförsök minskade något 2009. Totalt 13 fångar (14 år 2008) rymde från slutna anstalter. En fånge rymde från insidan av fängelsemurarna, under fjolåret var antalet åtta. Fem fångar rymde under eskorterad permission, vilket är samma siffra som föregående år. Vid utgången av 2009 fanns det tre förrymda fångar.

Arbete är en viktig del av rehabiliteringen

Syftet med arbete är att upprätthålla och utveckla fångarnas yrkeskunnsighet och arbetsförmåga. Fängelsearbetet utgår från normalitetsprincipen enligt vilken fångarnas arbete ska överensstämma med det arbete som utförs i det övriga samhället. Arbetet är den viktiga del av rehabiliteringen av fångarna och en kontinuerlig del av fångarnas dagsprogram. Ungefär 35 procent av fångarna arbetar dagligen.

Verkningarna av recessionen kändes också i fängelserna

Fängelsernas intäkter minskade 2009. Skillnaden mellan intäkter från fångarbete och direkta utgifter minskade dock jämfört med fjolåret. Det hänförde sig bland annat till den flexibilitet som härrörde från mångsidiga arbetsfält, noggrann hushållning och försäljning av anläggningstillgångar.

Arbetet med missbrukare är den viktigaste delen av rehabiliteringen

Även rehabilitering och studier spelar en viktig roll i fängelserna. Genom rehabilitering ska fångarnas färdigheter att föra ett liv utan kriminalitet främjas. Fångarna kan studera i närundervisningsgrupper eller självständigt.

Totalt 1 260 fångar deltog 2009 i diverse rehabiliteringsprogram i fängelserna. Totalt 444 fångar deltog i program för missbrukare och 288 fångar i program som ska reducera återfallsbrottslighet. Totalt 528 fångar deltog i någon annan social rehabilitering.

Totalt 2 385 fångar studerade under året. Totalt 262 deltog i allmänbildande studier, 610 fångar deltog i förberedande och rehabiliterande utbildning och 647 fångar i yrkesinriktad grundutbildning och kompletterande utbildning. Totalt 215 fångar studerade utanför fängelset under året.

Nio fångar avlade avgångsbetyg för grundutbildning, fyra slutförde gymnasiekursen och fem tog studenten. Totalt 20 fångar avlade yrkesinriktad grundexamen och 11 yrkesexamen. Totalt 16 examina avlades som lärlingsutbildning. En fånge avlade högskoleexamen.

Fångarna har många hälsoproblem

Psykiska störningar är synnerligen vanliga bland fångarna. Alkohol- och drogberoende är tiofaldigt jämfört med den övriga befolkningen. Amfetaminberoende är frekvent vid sidan av alkoholberoende. Två tredjedelar av fångarna lider av någon personlighetsstörning. De vanligaste är asocial personlighet och emotionellt labil personlighet. Av alla störningsgrupper är det bara psykosor som inte är mera frekventa än hos den övriga befolkningen.

Även somatiska sjukdomar är frekventa. Leverinflammationer och hepatit av C-typen är synnerligen vanliga. Bara hälften av fångarna är enligt uppskattning arbetsförmögna, en tredjedel har nedsatt arbetsförmåga, och nästan en femtedel är helt oförmögna att arbeta. Bara en tredjedel av kvinnorna är arbetsförmögna, och nästan hälften är helt arbetsoförmögna.

Fångarna har lagstadgad rätt till hälsovård. Under fängelsetiden ska de erbjudas tjänster i primärvården som motsvarar deras behov, inklusive primärtandvård. Hälsovårdstjänster för fångar ordnas enligt lag och bestämmelserna om vårdgaranti.

Centralorten för hälsovården är Tavastehus där också sjukhuset för fångar är beläget. Psykiatriska sjukhuset för fångar finns i Åbo och Vanda. Hälsovårdsenheten sysselsätter över 200 professionella i hälsovården på riksplanet. De jobbar på fängelsernas polikliniker och i sjukhusen för fångar.

I sjukhuset för fångar genomfördes 225 vårdperioder 2009. Det innebar 10 559 vårddygn (12 552 år 2008). Vid psykiatriska sjukhuset för fångar genomfördes 374 vårdperioder vilket innebar 13 685 vårddygn (14 691 år 2008). Totalt 9 548 patientbesök registrerades i tandvården. Det var 200 flera besök jämfört med fjolåret.

Samhällspåföljder

I genomsnitt 4 308 dömda avtjänade 2009 dagligen någon samhällspåföljd någonstans i Finland. Den vanligaste samhällspåföljden var samhällstjänst som dagligen utfördes av 1 559 dömda. Samhällstjänst ersätter ett stort fängelse i Finland.

Det finns totalt 16 byråer för samhällspåföljder i Finland. Den nordligaste är belägen i Rovaniemi, den sydligaste i Helsingfors. Byråerna sysselsatte 301 medarbetare vid utgången av 2009.

I genomsnitt knappt 10 procent färre dömda avtjänade dagligen samhällspåföljder 2009 jämfört med föregående år (4 715 år 2008). Nedgången berodde i huvudsak på det minskade antalet övervakade som befann sig i villkorlig frihet (-242) och dömda som utförde samhällstjänst (-122).

Antalet domar till samhällstjänst har minskat på grund av att antalet ovillkorliga högst åtta månaders fängelsestraff som är förvandlingsbara och som främst ådömts för stölder har gått ned. Antalet dömda som befinner sig i villkorlig frihet har å sin sida sjunkit bland annat på grund av de nya gällande bestämmelserna om verkställighet av reststraff och påförande av övervakning.

Lagändringar bereds

En ändring av lagen om samhällstjänst beredd 2009. Syftet är att främja att samhällstjänst ska verkställas på ett mera lyckat sätt genom att andelen av nya aktivitetsformer vid sidan av arbete ska ökas när samhällstjänst utförs. De nya aktivitetsformerna kan omfatta åtgärdsprogram som ska reducera återfallsbrottslighet och missbruksproblem, och andra stödåtgärder. De nya aktiviteternas andel ska enligt planerna utökas från nuvarande högst 10 timmar till högst 30 timmar.

Även en reform av den föråldrade lagstiftningen om övervakning av villkorligt dömda unga beredd 2009. Enligt reformen ska personundersökning ersättas med en påföljdsutredning som görs upp av Brottspåföljdsmyndigheten. I utredningen ska det bedömas hur man genom valet av påföljd kan främja att den unge klarar sig socialt och förhindra att han eller hon gör sig skyldig till nya brott. Syftet med övervakning är att stödja integreringen av den övervakade i samhället och förebygga återfallsbrottslighet.

Elektronisk övervakning vid sidan av frihet på prov

Brottspåföljdsmyndigheten har deltagit i beredningen av en ny form av påföljd, ett övervakningsstraff som

befinner sig på gränsområdet mellan samhällstjänst och ovillkorligt fängelse. Övervakningsstraff är en påföljd som verkställs i frihet och övervakas med teknisk apparatur. Påföljden ska ersätta vissa korta ovillkorliga fängelsestraff.

Övervakningsstraffet grundar sig på kunskapen om att rehabiliterande åtgärder i frihet är den bästa metoden att reducera återfallsbrottslighet och integrera gärningsmannen i samhället. Till skillnad från ovillkorligt fängelse gör övervakningsstraff det också möjligt för den dömde att behålla sitt jobb och sin studieplats. Övervakningsstraffet ska tas i bruk år 2011.

Personal och ekonomi

Recessionen hade också sina verkningar i brottspåföljdsbranschen. Utgifterna växte, intäkterna sjönk och personalen skars ned 2009. Ändringarna i strukturer och verksamhetsmetoder medförde emellertid att produktiviteten i branschen steg. Antalet anställda var 3 160 i slutet av året.

Produktionsinbesparingarna uppkom genom att strukturer, påföljder och verksamhetsmetoder reformerades. Vid sidan av reformen av förvandlingsstraff för böter har tyngdpunkten i verksamheten överförs från anställda till samhällspåföljder, från slutna fängelser till öppna anstalter.

I takt med förändringarna har antalet fångar på anstalt gått ned vilket gjorde strukturella förändringar i fängelserna möjliga. Också nätverket av verksamhetsställen har skurits ned och tillämpningen av övervakad frihet på prov har ökat. Vi har förberett oss för lanseringen av övervakningsstraff 2011.

Det totala antalet anställda i brottspåföljdsbranschen sjönk under perioden 2007–2009. Kvinnornas relativa andel av de anställda steg. De anställdas genomsnittsålder var 44,2 år 2009 vilket överensstämde med de statsanställdas allmänna åldersstruktur. De största enskilda åldersgruppen bestod av 45–49-åringar som uppgick till 17,2 procent av samtliga anställda. Männens genomsnittsålder var 44,5 år och kvinnornas 43,9 år.

De yngsta anställda i brottspåföljdssektorn jobbade enligt den gällande organisationen 2009 i kriminalvårdsväsendet (42,6), de äldsta vid Brottspåföljdsverket (50,4). Andelen anställda som fyllt 50 år var 35,2 procent av hela personalen, dvs. lika mycket som under det föregående året. På grund av anpassningsåtgärderna och den ekonomiska situationen minskade anställningen av ny personal 2009 med 60 procent jämfört med följande år. Anställningen av ordinarie tjänstemän sjönk avsevärt under året. Den ordinarie personalens relativa andel av samtliga anställda växte dock.

Den stora utmaningen när det gäller personalresurserna i brottspåföljdssektorn är de redan förut höga sjukskrivningarna. Tillväxten av sjukfrånvaro har inte ännu kunnat avbrytas. Den osäkerhet som medförs av den förändrade situationen kan i sig inte förklara detta, eftersom utvecklingen redan länge gått i samma riktning. Dessutom har trivselen på arbetsplatsen och ledningsindexet samtidigt stigit något.

Särskild uppmärksamhet har ägnats åt sjukskrivningarna som vi går in för att förebygga. Allt större vikt ska fästas vid utvecklingen av ledarskap, de närmaste chefernas arbete och enhetliga anvisningar och regelverk som iakttas.

Nedgången i antalet fångar, produktivetsprogrammet och den relativt långsamma pensioneringen av väktarkåren under de närmaste åren kommer att minska behovet av väktare. Antalet sökande till studier för grundexamen i fångvård som återspeglar branschens allmänna attraktivitet har sedan 2007 sjunkit med ca 40 procent. Personalen i brottspåföljdsbranschen antas minska under de närmaste åren och befattningsbeskrivningarna utvidgas. Detta ställer allt större krav på framtida rekrytering och utveckling av personalen.

Internationellt utvecklingsarbete öppnar nya perspektiv

Granskning av den internationella utvecklingen och prövning av de bästa formerna av praxis är en viktig del av utvecklingen av verksamheten i brottspåföljdssektorn. Vi har också uppfattat det som viktigt att bistå systemen i andra länder i deras eget utvecklingsarbete, särskilt på Finlands närområden.

Ryssland har traditionellt varit en viktig samarbetspartner i brottspåföljdssektorn. Ett projekt som gick in för att utveckla fängelsepersonalens kunnande genomfördes under perioden 2007–2009 tillsammans med fängelserna i Karelska republiken. Ett utvecklingsprojekt för samhällspåföljder genomförs med Ivanovo-området i Mellersta Ryssland.

Temat för ett utvecklingsprojekt i Namibia har varit att utveckla systemet för samhällstjänst och planlägga den säkerhetsutbildning som fångvårdens utbildningscentrum erbjuder. Internationella utvecklingsprojekt genomfördes 2009 också med Kina, Kosovo, Estland och de nordiska länderna.

Den strama ekonomiska situationen fortsatte

Den ekonomiska situationen i brottspåföljdssektorn förblev stram 2009. Vid sidan av det egentliga anslaget för verksamhetsutgifter (213,4 miljoner euro) och anslaget för öppna anstalter (6 miljoner euro) beviljades brottspåföljdssektorn 0,2 miljoner euro i tilläggsbudgeten. Också 4,5 miljoner euro i verksamhetsutgifter och 0,3 miljoner euro i anslag för öppna anstalter som överförts från det föregående året var disponibla. Totalt 224,5 miljoner euro var disponibla för straffverksamhet 2009.

Verksamheten inbringade 15,7 miljoner euro i intäkter 2009 vilket var fyra procent mindre än under föregående år. Nedgången härrörde i huvudsak från minskade underleverantörsarbeten och reducerad försäljning till företag i takt med den ekonomiska recessionen.

Andelen överförda anslag av det disponibla anslaget kunde höjas från 2,1 procent till 2,7 procent, dvs. till 6,1 miljoner euro, av vilka 5,8 miljoner euro var anslag för verksamhetsutgifter och 0,3 miljoner euro anslag för öppna anstalter. Men andelen underskrider alltså den procent som kan anses tillräcklig med tanke på god hushållning. Andelen överförda anslag av det disponibla anslaget på justitieministeriets förvaltningsområde var i genomsnitt fyra procent.

Utgifterna steg

Utgifterna för verksamheten steg under året med två procent och uppgick till 212,3 miljoner euro. Verksamhetsutgifterna per fånge steg med tre procent och uppgick till 53 280 euro. Stegningen orsakades av de ökade personalkostnaderna och kapitalhyrorna samt den smärre nedgången i antalet fångar. Priset för en dag i fängelse var 146 euro 2009. (Brottspåföljdssektorn var 2009 helt och hållet nettobudgeterad vilket också inverkade på priset för en fängelsedag).

Verksamhetsutgifterna per samhällspåföljd steg med 11 procent och uppgick till 3 682 euro. Ökningen var 379 euro. Stegningen härrörde i huvudsak från det lägre antalet dömda som dagligen avtjänade samhällspåföljder.

RISE

RIKOSSEURAAMUSLAITOS
BROTTSPÅFÖLJD SMYNDIGHETEN

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Albertinkatu 25 ■ PL 319 ■ 00181 Helsinki

Puhelin: 010 36 88500

Faksi: 010 36 88446

Sähköposti: kirjaamo.rise@om.fi

viestinta.rise@om.fi

www.rikosseuraamus.fi

ISSN 1796-9905